

Iš ALT S-gos
skyrių veiklos

CLEVELANDE

Clevelando Am. Liet. Tautinės Sąjungos skyrius vasario 24 d. turėjo nepaprastą susirinkimą. — tikriausiai pasakius, susikaupimo vakarą ties Vasario 16 dienos švente. Tai buvo ne reikalingas svarstyti, o mintimis ties tėvynės praeitimi ir ateitimi pasidailinti pašvęstas vakaras.

Ne didelėje minioje, o tik narių ir keleto svečių tarpe šis susirinkimas buvo paskirtas pagilinti žinioms apie tai, kaip savo laiką buvo siekia tautos laisvės ir ko iš to galima pasimokyti šiomis dienomis. Daug tokių minčių davė A. Augustinavičienės trumpa, bet vaizdi paskaitė apie Aušros laikų literatūros vaidmenį tautos kelyje į nepriklausomybę. K. S. Karpus pasakojo apie Amerikos lietuvių įnašą į nepriklausomybės iškovojimo pastangas. Jo paskaitoje buvo visa eilė informacijų, kurios daugeliui buvo arba naujos, arba gal ir primirštos, tik gal tos dienos nuotakai daugokai pripildytos datų ir srovinių kovų elemento.

Vakaro nuotaką pagilino akt P. Maželio atitinkamai parinktos deklamacijos bei recitavimai ir jaunų (11 metų) Antano Smer-tonos piano koncertėlis, kuris susirinkusiems buvo tikra staigmena. Sunku buvo net patikėti, jog tai skambina ne koks nors jau gerokai koncertinės praktikos turis pianistas.

Šalia viešų iškilnių toki šeimyninio pobūdžio turinigi tautinių švenčių paminėjimai turėtų virsti visur šios organizacijos pastovia tradicija, praturtinančia mintis ir nuotakas.

NEW YORKE

New Yorko (1-masis) skyrius kovo 11 dieną rengia lietuvių rašytojų literatūros vakarą Am. Liet. Pilečių Klubu salėje, 289 Union Ave, Brooklyn. Pradžią 5:00 val. p. p.

Apie šių dienų lietuvių rašytojų kūrybą kalbės Vienybės redaktorius Juozas Tyšliava, kuris taip pat paskaitys keletą fragmentų iš savo naujosios kūrybos. Be to, programoje yra su-tikę dalyvauti: laikraštininkas — rašytojas Petras Tarulis (J. Pet-rėnas), beletristė Nelė Mazalaitė — Krūminienė, apysakininkas ir jaunimo rašytojas Stefas Zobar-skas, poetas Antanas Rimydis, poetas Leonardas Žitkus ir dar keli kiti, kurių sutikimo lau-kama.

Dainų programoje dalyvaus žinomi dainininkai, jų tarpe Vin-cė Jonuškaitė

DETROITE

Detroito skyrius vasario 11 d. perrinko savo valdybą. Dabar valdybą sudaro: J. Kripas — pirm., Alf. Gilvydis ir Helen Rauby — vicepirmininkai, Jonas Baublys — sekretorius ir J. Juška — išdininkas.

Be to, Juozas Ambrose papildomai išrinktas į anksčiau su-darytą namų pirkimo komisiją. o J. Svoba — į parengimų komi-siją. Skyrius numato surengti koncertą gegužės 6 dieną ir ge-gužinę — išvyką į Beech Nut Grove — liepos 15 d.

BOSTONE

Bostono skyrius šių metų At-velykyje rengia didžiulį meno "šūpinį". Programą rengia buv. Kauno baleto artistas Jonas Va-siliauskas. Pelnas numatomas skirti Balfui ir Diepholzo gimna-zijai.

Skyrius nutarė įsteigti savo metraštį — albumą. Gegužės 15 dieną numato surengti Bostono

EINA
35
metai

DIRVA

THE FIELD

Ausk. Nr.
8
centaiThe Ohio War History
Commission
Ohio State Museum

March 1, 1951 * No. 9.

LATVIJŲ MENO
vakaras Clevelande
Dalyvavo Lilija Stengele

Latvij aktorės Lilijs Sten-gelės deklamacij vakaras pe-reitą šeštadienį Clevelande klau-sytojams davė progos pasigėrė-ti augstos kvalifikacijos žodžio menu. Programa iš geriau-sių latvių autorių kūrinų — patriotinių eilėraščių, puikus in-terpretavimas, tikrą dideliu menininkui pasiekiamu papras-tumu, protarpiais paskambinta ponios Borgs latviška muzika — visa tai suteikė tikros šven-tės nuotaką gausiam klausy-tojų būriui. Plojimai neleid-o viešniai pasitraukti ir ji turėjo duoti priedą po priedo... Kele-tas eilėraščių buvo padeklamuo-ta anglų kalba.

Publikoje buvo ir būrelis estų svečių iš vietinės kolonijos, nes kaip tik tą dieną buvo Estijos nepriklausomybės šventė. Sve-čiams ta proga pasveikino Cleve-lando latvių draugijos pirm. Em. Skujeniekas, trumpą referatą apie Estiją paskaitė E. Ievinis. Estų atstovas padėkojo kaimy-nams už tokį draugišką gestą (Jo kalba buvo verčiama latviš-ka), po to buvo pagiedoti Esti-jos ir Latvijos himnai.

ISTEIGTA AMERIKOS
LATVIJŲ SĄJUNGA

Vasario 24-25 dienomis Wa-shingtono įvyko Amerikoje gy-venančių latvių kongresas. Jame dalyvavo 113 delegatų iš įvairių Amerikos vietų. Kongresas pri-ėmė Amerikos Latvių Sąjungos įstatus ir išrinko centro valdy-bą: pirm. prof. Lejinis, vice-pirm. buv. ministras A. Bērziņis. Latvian Relief prezidentas H. Lielnoras, E. Freivaldas ir teisių magistras V. Lambergas.

Tai yra pirmoji nacionalinio masto latvių organizacija Ame-rikoje. Manoma, kad ji bus ir pasaulinės latvių sąjungos užuo-mazga.

LAIKRAŠČIŲ
ir knygų leidėjams

Sunkiomis sąlygomis Ameri-koje atgaivinta Lietuvių Biblio-grafinė Tarnyba. Šios Tarnybos vadovas p. A. J. Ružancovas, kuris jau tremtyje savo inicia-tyva rinko ir sistematizavo bib-liografinę medžiagą, ir čia, Ame-rikoje, tęsia šį darbą, leidamas "Knygų Lentyną", kurioje re-gistruoja ir skelbia visus liet-vių leidinius (knygas ir laikraš-čius), taip pat ir laikraščių straipsnius. Visa bibliografinė medžiaga ir leidiniai renkami ir saugojami Lietuvių Bibliografi-jos Archyve, Sveikarioje.

Ivertindama lietuvių biblio-grafinių įstaigų reikšmę lietu-vių kultūrai ir lietuvių bei išsau-goti, ALT prašo visus lietuviš-kių knygų ir periodikos leidėjus po 1 egz. savo leidinių siųsti:

1. A. J. Ružancovui, Lithu-anian Bibliography Service, 602 Harvey St., Danville, Ill.

2. Dr. A. Geručui, Archives Bibliographiques Lithuanienes, Karl Spittelerstr. 22. Berne, Switzerland.

Amerikos Lietuvių Taryba.

Naujų trėmimų išvakarės Lietuvoje

Nuo pereinamųjų metų lapkri-čio 30 dienos Šiaulių ir Klaipėdos "sričių" 39-se rajonuose įvestas "išimties stovis". MGB ir kiti "saugumo" or-ganai bei kompartijos pada-liniai gavo ypatingas teises, neva tikslu apsaugoti nuo "kolūkių sabotavimo ir pa-žeidimo". Formaliai imant, Lietuvos kompartija gavo iš "Visasąjunginės" komparti-jos igaliojimus lapkričio 18 dienos posėdyje Vilniuje. Po to "Sovietiskaja Litva", "Tie-sa" ir Vilniaus radiofonas pradėjo sistemingą agitaciją prieš "būočių" ir kitų "sabo-tuotojų" veiklą. Greta gra-sinimų, pradėjo veikti ir par-tijos sekretoriatas. Nuo šių metų sausio 1 dienos Lietu-vos kompartijos rajonų sek-retoriatuose sudarytos "va-lytojų" komisijos.

Tuo po to komisaro Va-riakojo Kolūkių Statybos Įstaiga pradėjo skubiai su-rašinėti gyvenamuosius ir ūkio pastatus kolūkiuose ir kitur, kurie turėsi būti nu-griauti pirmoje eilėje, dar prieš gegužės 1 dieną, ir ku-rie ūkiai turės būti sujungti

lietuvių visuomenininko Jono Kasmausko pagerbimo iškilmes jo 68-jo gimtadienio proga.

Jonas Kasmauskas šiuo metu yra Bostono ALTarybos sky-riaus pirmininkas ir taip pat šio ALT Sąjungos skyriaus pirmi-ninkas, Balfo direktorius ir ALT Sąjungos centro tarybos narys.

Šis ALT Sąjungos skyrius tu-ri per 50 narių. Jo valdybą suda-ro: J. Kasmauskas — pirmini-nkas, dr. B. Kalvaitis — vicepi-rmininkas, Val. Vakauza — sek-retorius, Jonas Vasiliauskas — išdininkas, Ignas Vileniškis — vald. narys — korespondentas.

WATERBURYJE

Kovo 4 dieną, t. y., šį sekma-dienį ALTS Waterburio skyrius rengia koncertą. Koncertuos pa-garsėję Brooklyn "Aitvarai". Koncertas bus 48 Green St. sve-tinėje, jo pradžia 2:30 val. p.p.

Vasario 11 Waterburio ALTS skyriaus ir Liet. Šalpos Klubo pastangomis vietiniame YWCA buvo surengta vadinama "lietu-viška vakarienė", kurios pelnas buvo skirtas nuo Karėjos karo nukentėjusiems šelpiti. Tokias vakarienes čia rengia ir kitos tautybės. Jos yra ne tik labda-ringas darbas, bet drauge ir tau-tybių reprezentacija. Lietuvių reprezentacija pavyko visai ge-rai. Dalyvavo per 250 žymesnių-jų miesto visuomenės asmenybių.

Vakarienės metu buvo atlikta lietuviška programa (A. Vasi-liauskas, tenoras, iš New Yorko, pianistė A. Piesyna, J. Aleksū-naitis vadovaujama šokėjų gru-pė ir kt.) Vakaro vedėjas buvo Jonas Adomaitis. Pažymėtina, kad ir pati vakarienė buvo "lie-tuviškos virtuvės". Pelnu būta 117 dolerių.

į "gigantus" arba "agrogo-rodus" (žemdirbių miestus), kokie jau nuo pernai rudens kuriami Ukrainoje ir Gudijoje.

Prieš liepos 1 dieną numa-liniai sujungti 800 kolūkių Klaipėdos ir Šiaulių "oblas-tyse". Per dvejus metus turi būti apjungti du trečdaliai Lietuvos kolūkių. Vilniaus oblastį numatoma "sugigan-tinti" ligi šių metų liepos mėnesio. Tuo pačiu metu, nepaisant vykdomų refor-mų, ir su tuo susijusių nuos-tolių, Maskvos "gosplanas" reikalauja, kad Lietuva nuo 1952 metų duotų grūdų 30% daugiau, negu 1950 metais.

Iš viso atrodo, kad senoji kolchozų rūšis naikinama ir visi paverčiami milžiniškais "sovchozais", lyg ir "maisto fabrikais", pilnai mechani-zuotais, su "darbininkų sto-vyklomis" vietų gyvenamų butų.

Be to, nuo gruodžio mė-nesio Lietuvoje pradėjo vis dažniau reikštis "Osobeje Sovietščanije" (tai "ypatin-

gas pasitarimas" — tokia čekistų komisija, kuri "nu-teisia" žmones į priverčia-mųjų darbų stovyklas 8 - 10 metų, tų žmonių visiškai net nematydamas, tik pagal kitų čekistų sudarytus raštus, ro-dančius, kad tie žmonės yra suimti, kaip įtariamai nusi-būtį kaltę ar gali nusikalsti prieš bolševikų valdžią). Tokios komisijos jau yra prie visų rajoninių MVD skyrių.

(MVD dabar vadinama tai, kas pirma buvo vadinta NKVD, dar anksčiau GPU, pačioj pradžioj "Čeka" — politinė policija)

Šių komisijų tikslas bus parūpinti 100,000 darbinin-kų — kalinių, reikalingų naujam Stalino penkmečio planui ir Volgos bei Turk-menijos kanalams kasti, ku-riems darbo jėga turės būti sudaryta iš "nepatikimų" ir "įtartinų" elementų.

Sausio 15 d. jau suimta 7,000 asmenų, vasario mėn. turėjo būti išvežta 20,000. (LAIC)

MASKVA SAKOSI TURINT TIKTAI
PUSTREČIO MILIONO KAREIVIŲ

Naujoje savo notoje Maskva jau sutinka, kad keturių užsie-nių reikalų ministerių konferen-cijoj būtų svarstomi maždaug visi klausimai, kurie sukelia pa-saulyje susirūpinimo dėl taikos. Ligi šiol ji sutiko kalbėtis tik Vokietijos reikalais.

Ministerių pavadootojai atei-nantį pirmadienį, kovo 5 die-ną susirinko Paryžiuje tartis dėl konferencijos dienotvarkės. Kur bus pati konferencija, dar ne-nustatyta. Amerika siūlo, kad būtų Washington.

Ta proga Maskvos notoje yra tvirtinama, kad sovietų armija dabar turinti ne daugiau, kaip 2,500,000 karių, o tai esą per pus mažiau, negu turį Atlanto sąjungininkai, ir mažiau, negu viena Amerika rengiasi turėti iki šio vidurvasario...

NAUJAS VALYMAS ČEKUOSE

Čekoslovakijoje jau viešai pa-skelbta, kad buvęs komunistinės vyriausybės užsieninių reikalų mi-nisteris Clementis yra išdavikas. Drauge su juo išdavikais pa-skelbta ir eilė kitų žymių komu-nistų, jų tarpe pora iš paties centro komiteto. Kur dabar yra Clementis — neaišku. Buvo gan-dai, kad pabėgę į Jugoslaviją, vėliau buvo tvirtinta, kad jis yra Vokietijoje, amerikiečių saugomas, bet tos žinios ligi šiol aiškiai nepatvirtinamos.

Šiuo metu į Čekoslovakiją esą atsiųsta sovietų "karinė misija", iš kelių šimtų ar 1,000 karininkų, kuri valo, jau ne pirmą kar-tą, čekų kariuomenę. Kariuome-nės vadas gen. Svoboda, mano-

ma, esąs areštuotas, o kariuome-nės vadovybė perėmęs "pasko-lintas" vadas, panašiai, kaip Lenkijoje maršalas Rokossovskis. Kas tas vadas, tuo tarpu ne-žinoma. Spėjama, kad tai gali būti maršalas Konevas.

Turbūt naujų valymų prireiks ir Vengrijoje, nes partijos sekre-torius skundžiasi, jog penkme-čio planas nesiseka, ypač žemės ūkio srityje, kuri esanti tam pati svarbiausia. — Kadėl? — klausia partijos sekretorius, ir atsako: — Todėl kad kaimuo-se net komunistai nesilaiko mūšų partijos linijos!

Vyksta kurstymas prieš "būo-žes" ir "sabotažinikus", kaip ir Lietuvoje.

VILNIUS, MES IR LENKAI

Šiame Dirvos numeryje, vietoj apysakos ar šiaip jau lengvesnio pobūdžio pasi-skaitymo, pradedam spaus-dinti Vilniaus Kelmo raši-nį "Lenkišką knygą lietu-viškai paskaičius".

Sis straipsnis rašytas jau beveik prieš ketverius me-tus, bet ir šiandien jis dar toli gražu nėra nustojęs savo aktualumo. Priešingai. Ir dabar į mūsų ausis nuo-lat atsitenkia įvairių ofi-cialinių ir neoficialių lenkų as-menų pareiškimai, kuriuose jie, kalbėdami apie Lenkijos nepriklausomybės atgavimą, nuolat neužmiršta pakarto-ti, jog Lenkija turinti būti atstatyta su... Lvovu ir Vilniumi. Ukrainai dėl savo Lvovo jau ne kartą yra la-bai griežtai reagavę prieš tokius pareiškimus. Iš mūsų pusės tokios reakcijos, jei yra buvusios, tai gana pasy-vios, neįtraukiant į jas pla-tesnių visuomenės sluoks-nių. Kodėl?

Tikrai ne todėl, kad Vil-nius lietuviams jau būtų be-likęs antraeilio ar trečiaei-liu reikalu. Greičiausiai dėl to, kad mūsų visuomenės viršūnės per mažai iniciaty-vos tuo reikalu parodė. Galbūt, atrodo, kad da-bartinėje padėtyje "liežuvi-nė kova" dėl Vilniaus maža-teturi prasmės? Gal atrodo, jog lenkų pareiškimai yra beprasmiškai pliuskalai, netu-rį praktikoje jokios vertės, tad ir atsiliepti į juos never-ta? Tokia nuomonė, rodos, lūtų klaidinga. Šiandien, tie-sa, tie pareiškimai nieko ne-pakeičia, kaip nepakeičia ir mūsų kalbos bei tikėjimas apie būsimą Lietuvos išsilaivsinimą. Bet tie propa-gandiniai lašai yra skiriami

KOVA DĖL KARIŲ
SIUNTIMO EUROPON

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

Senatoriai Connally ir Russel, demokratai, įteikė rezoliuciją, kuri pritaria gen. Eisenhowerio paskyrimui ir kariuomenės siun-timui į Europą, nenustatant ri-bų, tik pageidaujant, kad prezi-dentas tą darytų pasitaręs su kongreso komisijomis ir karine vadovybe, bei informuotų kong-resą, kas padaryta. Respubliko-nų vadas sen. Taftas dar nenu-si-leidžia ir rengiasi griežtai kovi-ti prieš kariuomenės siuntimą, tvirtindamas, kad prezidentas tą darydama tautą į suda-rydamas didelį pavojų Amerikos kariuomenei.

KAS ir KUR

• Pabaltijo kraštuose, kaip praneša Ost-West-Kurier, įvesti bažnyčių lankymo leidimai. Gyventojai, nori lankyti bažnyčias, turi gauti specialius leidimus ir sumokėti mokesčius. Taip pat išleisti nauji patvarkymai, kad bažnyčia nuo bažnyčios negalėtų būti arčiau, kaip 7 kilometrai. Pamokslai ir giesmės cenzūrujami.

• Lietuvoje įsakyta turimų kolektyvinių ir valstybinių ūkių grūdus suvežti į centrinus sandėlius. Iš jų, paprastai, grūdai išvežami į Rusiją.

• Vokietijoje dabar leidžiamas vienintelis lietuvių tremtinių laikraštis Tremtis, kuris turi skaitytojų 21 krašte.

• Anglijos lietuvių kultūriniam ir visuomeniniam reikalmams įsigiję namus dabar talios būdu ruošiasi juos papuošti lietuvių tautodailės dirbiniais ir dailininkų kūriniams.

• Operos solistė E. Kardelienė, dabar gyvenanti Kanadoje, m. 20 metų savo profesinio darbo sukaktį. Balandžio mėn. 14 d. Montrealyje įvyks jos dainų koncertas.

• Lietuvių profesorių draugijos valdyba, po įvykusio suvažiavimo Cicerio, Ill., tokia išrinkta: A. Gylis — pirm., K. Žaluskas — vicepirm., J. Jonikas — sekr., V. Vilimas — išdin., D. Krivickas — narys.

• Vienybės Sąjūdžio atstovai Vilke dėl emigracijos jau keliną kartą keičiasi. Dabar jų atstovų esąs L. Prapuolenis.

• Rašytojų premijai skirti jūry komisiją sudaro: St. Santvaras, Antanas Rimydis, Vincas Maciūnas, Stepas Zobarskas ir Paulius Jurkus.

• Argentinoje baigiama persiorganizuoti į Pasaulio Lietuvių Bendruomenės organizaciją.

Organizacinę vadovybę sudaro: I. Padvalskis — pirmin., K. Norkus ir A. Kuprevičius — pavaduotojai, L. Sruoga ir D. Gruodis — sekretoriai, kun. Garšva — išdin., inž. Ramanauskas, G. Burdulis ir P. Gilvydis — nariai.

• Dr. J. Yčas, istoriko J. Yčas, iš Anglijos atvyko į Kanadą ir apsigyveno Toronto.

• Dail. Pautieniaus, gyv. Cicerio, Ill., vasario 24 d. buvo atidaryta apžvalginė paroda.

• Argentinos lietuviai, minėdami vasario 16-ąją, radijo mėnėjimus surengė keturiose radijo stotyse.

• "Dainavos" meno ansamblis, kuris įsikūręs Chicagoje, vasario 16-tosios proga lankėsi Toronte, Kanadoje.

• VI. Ivanauskui, buvusiam Kauno operos dainininkui, neseniai Brooklyne padaryta sunki vidurių operacija.

• Vasario 13 d. rašytojui Faustui Kiršai, dabar gyvenančiam Bostone, suėjo 60 metų amž.

• Kanadoje suorganizuota knygų leidykla "Rūta" pradeda leisti knygas. Pirmoji knygų serija išleista "Prošvaisčių" vardu. Tai bus 4 knygelės. Jų visu kaina 1 dol. Pirmoji knygelė Vytauto Tamulaičio "Raguvo malūnininkas". Rūtos adresas: P. O. Box 78 Rodney, Ont. Canada.

• Agronomai Vyt. Aglinskis, L. Garbačiauskas ir V. Keciūris atlikę nustatytus darbus įvairiose Kanados vietose, apsigyveno Toronte.

• Kan. F. Kapočius, neseniai iš Vokietijos atvykęs į JAV, nuolat apsistosias Marianopolio kolegijoje.

• Visuomenininkė Pranė Lapienė rašytojų fondui paskyrė 100 dolerių auką.

• Kompozitorius J. Zilevičius Čiurlionio Ansamblio garbės narys, parašė naują dainą, kurią skiria ansamblui. Netrukus tas kūrinys atiduodamas spausdinti.

• Lietuvos nepriklausomybės proga Gudų Centrinė Taryba perdavė per Amerikos Lietuvių Tarybą savo sveikinimą visiems Amerikos lietuviams.

• Chicagoje buvo susiorganizuotas vyrų kvartetas ir jo vadovu buvo paskiriamas muz. A. Kučiūnas. Praneša, kad dėl vidurinių nesutarimų kvartetas išsiskirstė.

PAKASYNOS

K. Apaščia

Laikraščiuose dažnai paskaitome, kad lietuvaitė Marytė ar Onutė ištėkėjusi už Mr. Bob Corrigam ar Mr. Jack Hilliard. Į vestuves suvažiuavę daugybę svečių (buvę net iš kitų valstybių), o jaunoji gavusi krūvas dovanų. Aišku, kas toliau būta: iki devynių prakaity šokta pasiutpolkė, o kai kas ta proga nusilešė tiek, jog ir per tris dienas vargu ar žmoniškai išsipaigiriojo. Ne vienas, susipylęs savo sterblėn po gerą "paintę" tauriojo gėrimo (ne džindžirėlos, o tikrosios — ugninės), bus ir prakalbą išdrožęs, palinkėdamas jaunavedžiams laimingiausio šeimyninio gyvenimo! Kągi, taip ir turi būti vestuvėse...

Bet gal tik retas tebus pastebėjęs, kad visa tai tik monai tik akių dūmimas. Kad iš tiesų jo ne vestuvėse, o pakasynose dalyvaus! Ir gal bus dairesis, kodėl pamiršta pakviesti patyres graborius, t. y. "laisnuotus" laidotuvių direktorius ir lavonų balzamuotojas. Jam, o ne kam kitam juk priderėjo uždėti karsto antvožas ant tos Marytės lietuviško veido ir lietuviškos širdies...

Ar kam dar gali būti abejonių, kad mišrioje vedybose Marytė nepavirs į Mary, o jos vaikų nebus nei Billy, nei Eddy? Dar taip nebūta, kad balon puolęs kas sausas atsikeltų. V. net grynai lietuviškos šeimos veda gaivališką kovą už savo tautinį išsilikimą (ir, deja, ne visada tesidžiaugia laimėjimais) tai kokia begali būti kalba apie mišriasias?

Kai kas pasakys: — et, tos Marytės ir Onutės — ne tokios jau garsenybės. Jei dabar nusitryksėjo į šaigūnėdėlis nuostolis. Tesizino sau. Jei būtume didelė tauta — gal ir taip. Bet mūsų tik saujka. Nevalia todėl išsibarmstyti. Ne veltui juk ir Vilko pirmininkas šaukia: — Branginkime lietuviškas galvas!

Kaip tik tos nežymiosios Marytės ir Onutės pabėrė į Lietuvos žemę šimtinės narsijų laisvės kovotojų 1919-20 metais, tokių pat paprastų Maryčių ir Onučių sūnūs ir šiandien Lietu-

vos miškuose veda žutbūtinę kovą prieš pavergėjus. O kur da garsieji Lietuvos valstybės vyrai, mokslininkai, auklėtojai, menininkai? Ir jie ne kokių principų ar grafinių, o tų paprastų Lietuvos moterėlių vaikų!

Kalbėkime trumpai: net į paprastos, "nežymios" Marytės ir Onutės, ištėkėdamos už sveitintą, papildo tautinę sąjūdį (aišku, tas pats pasakytina ir apie lietuvių jaunuosius). Tačiau dar baisesnės sąjūdį, dar didesnį nusikaltimą prieš savo tautą atlieka tos Laimos ar Giedrės, kurios turi universitetų baigimo diplomus (inteligentės?), kurių tėvai Lietuvoje buvo žinomi, kaip atkaklūs kovotojai prieš caristinę ir, pagaliau, komunistinę priespaudą. Tos šeimos ten, Lietuvoje, rodėsi esančios tie karštieji lietuvių bės ir patriotizmo židiniai, šviečią ir kaitiną visą kraštą. Deja, net ir iš tokių šeimų kilusios dukros jau kuria mišrias šeimas! Pats laikas pasakyti: pe daug tautinių pakasynų, dievaži!

Kodėl taip atsitinka? Atsakymų ir motyvų galėtų būti įvairiausių, bet gi pagrindinis priežastis vis ta pati — noras turėti užtikrintą (?) ateitį. O atviriau kalbant — doleris, įsigytas ne per darbą "šapoje" o per vedybinį biznį. Todėl kiekviena lietuvaitė, kai ji vestuvių puotos metu pasilenkia pabučiuoti "savąjį" Mr. Jack Hilliard, ištikrųjų bučiuoja ne jaunikį, o tik į jo rūbus įsilikusį didžiulį dolerį. Pasakykime tai aiškiai kiekvienai ir kiekvienam.

AŠ LAIKIAU PAMALDAS UŠTALINĄ

Idomus stačiatikių dviseikių pasipaskojimas, 60 puslapių. Galima užsisakyti Dirvoje, siuntyti. Kaina — 50 centų. Čiant 50c pašto ženklais, arba \$1.00 už dvi.

NAUJAUSI NAUJAKURIAI

Apie vasario 26 d. laivu "General Blatchford" į New Yorką atvyko šie lietuviai tremtiniai:

Bagdonas Zigmantas — Bridgeport, Conn.
Brakas Martynas, Frieda, Adomas, Jurgis-Gintaras — Brooklyn, N. Y.
Buga Antanas — Philadelphia, Pa.
Cinka Juozas, Viktorija, Rimvydas, Valentina — Chicago, Ill.
Damijonaitis Vitalis — Pittsburgh, Pa.
Danauskas Jonas, Anastazija, Tatjana — Rockford, Ill.
Feiferis Jonas, Ona, Walter J. Vincas W. — Detroit, Mich.
Gailevičius Vytautas, Natalija — Bronx, N. Y.
Greblūnas Veronika, Dalia — Rockford, Ill.
Jankauskas Jeronimas — Grand Rapids, Mich.
Jūrenas Jurgis — So. Boston, Mass.
Kojelis Tadas — Hartford, Conn.
Milašius Jonas, Elena, Algimantas, Gintautas, Rita — Chicago, Ill.
Panavas Leonas — Cleveland, Ohio.
Serapinas Benediktas — Chicago, Ill.
Šilinis Jadvyga, Algimantas — Chicago, Ill.
Sneideraitis Jonas — Chicago, Ill.
Styra Antanas — Rochester, N. Y.
Valiūnienė Maria — New Haven, Conn.
Valiūnas Vytautas — New Haven, Conn.
Veselauskas Romualdas — Chicago, Ill.
Zemavičius Albinas — New Haven, Conn.

Danieliūtė Bronislava — Philadelphia, Pa.

Gudavičius Pranas, Vanda — W. Orange, N. J.
Jakimčienė Paulina — Rockford, Ill.
Jurkevičius Vincas, Marija, Gerda, Jonas, Hildegard, Imgar — Chicago, Ill.
Gudavičiūtė Danutė — W. Orange, N. J.
Jankevičius Antanas — Pittsburgh, Pa.
Kacionytė Irena — Brooklyn, N. Y.
Konstaitis Jonas, Marija — W. Roxbury, Mass.
Kronienė Marija — Stamford, Conn.
Martyšius Jonas, Emilija, Emilija, Danguolė — Norwood, Mass.
Mikalauskas Valerijonas — New York, N. Y.
Naumanas Mikalojus, Ona — Pottsville, Pa.
Panka Julius — Kenosha, Wisc.
Polekauskas Petras — Hartford, Conn.
Skudis Marinke — Connellsville, Pa.
Slivinskas Juozas, Elzbieta, Regina, Elizabeth — Waterbury, Conn.
Slyteris Jurgis, Petronėlė, Maistavičius Herman — Norwood, Mass.
Trumpionas Vilius, Marija, Vilijus, Angelika, Arvidas — Connellsville, Pa.
Verbyla Juozas, Marijona, Juozas — S. Boston, Mass.
Ziupka Stasys — Maspeth, N.Y.

Ačiū Rėmėjams!

Prenumeratos pratęsimo proga DIRVOS spausdinimo priemonėms pagerinti auokojo šie skaitytojai:

Yaškevičius P., Amsterdam, N. Y. \$1.00
Demikis K. New Britain, Conn. 1.00
Kenstavičius A., Canada, 1.00
Cesiunas Galina, East St. Louis, Ill. 1.00
Simonis J., Santa Barbara, Cal. 1.00
Petkevičius A., Windsor, Canada, 0.50
Dilba Adolfas, Bridgewater, Conn. 1.00
Naujokaitis Jonas, Philadelphia, Pa. 1.00
Pečiulis L. Dr., S. Dakota 1.00
Sutkus Vyt., Cleveland, O. 1.50
Rukšėnas A., Cleveland, O. 1.00
Pračkaila L., Chicago, Ill. 1.00
Brazauskas J., Cleveland, O. 1.00
Pėteris J., Cleveland, O. 1.00
Lapinskas V., Chicago, Ill. 1.00
Maciulaitis J., Detroit \$1.00
Račkauskas D., Amsterdam 1.00
Rakauskas J., Cleveland 1.00
Griauzdienė E., Nashua, 1.00
Stosel Elizab., Cleveland 1.00
Melinis A., Cleveland 1.00
Salagubas P. Cleveland 1.00
Germanas K., Charles, Ill. 1.00
Yankauskas V., Yonkers, 1.00
Nasvytis Ant., Cleveland 2.00
Kriaučiūnas K., New York 1.00
Žvynys B., Detroit 1.00
Strockis Anic., Boston 1.00
Maziliauskas E. Cleveland 1.00
Bajorinas St. Waterbury 1.00
Radzevičius A., Amsterdam 1.00
Baranauskas F. Cleveland 1.00

TREMTIS

Vienintelis lietuviškas laikraštis Vokietijoje. Eina nuo 1950 metų liepos mėnesio pradžios, kas savaitę. Leidžia ir redaguoja žurnalistas SIMAS MIGLINAS. Prenumeratos kaina Amerikoje ir Kanadoje — 50 centų vienam mėnesiui.

TREMTIES atstovai:

Visai Amerikai, išskyrus Chicago miestą — St. Nasvytis, 4579 W. 157 St., Cleveland 11, Ohio
Chicago miestui ir Kanadai — W. Stuoigis, 1114 Florence Ave., Evanston, Ill.

REMDAMI TREMTI, REMIAME VOKIETIJOJE LIKUSIUS LIETUVIUS — BE UŽJURIO LIETUVIŲ PARAMOS JIE LIKS BE LAIKRAŠČIO!

LENKIŠKĄ KNYGĄ LIETUVIŠKAI PASKAIČIUS

Melagingos knygos paraštėse *

VILNIAUS KELMAS

Mūsų tremties spaudoje trumpai yra paminėtas II-jo (Anderso) lenkų korpuso 5-sios Vilniaus pėstininkų brigados Romoje 1946 m. išleistas, iš eilės III, metraštis "Sitva", kurio keistą vardą kažkuris mūsų laikraštis ištaisė net į "Litva" (Lietuva), bet kurio ir gerai lenkiškai mokantieji mūsų tarpe nežino ir nesugeba suprasti. Mat, lenkiškai paprastai esame išmokę iš Lietuvos lenkų, o šis vardas nieko bendra neturi su Lietuva ir jos žmonėmis, mūsų lenkam yra toks pat svetimas, kaip ir mums. Tai yra iš šalies trimestas Vilniaus lenkų brigadai (nedidelei, vos trijų batalionų) Varšuvos gatvinių žulikių (antkų) žargonu žodis, kuris reiškia "būri", "gauja" (angl. gang, iš čia gengsteriai!), mūsų mokiniškame žargone "banda", "chevra". Šitokią "sitvą", girdi, sudarą anon Vilniaus brigadon susimėtę vyrai.

Palikdami gal kitai progai daugiau pakalbėti apie "Sitvos" III-jį metraštį, šį kartą susipažinkime su kitu jos leidiniu, patraukiančiu mus jau savo vardu. Tai "Vilniaus žemėlapis", tais pat 1946 m. ir toje pat

Romoje išleista 160 psl. knyga, kurioje apie 70 puslapių yra teksto, o viskas kita — nuotraukos, kurių priskaitėme apie 110. Tiek nuotraukos, tiek straipsnius surinko Eug. Krulikowski (skait. Krulikovski) iš "Sitvos" metraščių ir kitų leidinių, ypač atsiširdamas prieškariniu Vilniaus lenkų vadovijos rinkiniu "Vilno i Ziemia Wileńska" ir anametinio Vilniaus lenkų dienraščio "Słowo" feljetonisto Valerijono Charkevičiaus tremtyje parašytais straipsniais. Pats Krulikowski p. 31-56 iš "Sitvos" pakartojo ir savo 10-ties puslapių, leidiny ilgiausią, straipsnį iš "Region Wileński", iš kurio matome, kaip "sitvininkų" suprantamas "Vilniaus regionas" — Wileńszczyzna, mūsų laikų Vilniaus kraštas, (Vilnija). Tais pat 1939 griuvusios Lenkų Respublikos ne tik Vilniaus vaivadija, bet dar ištisos Naugardėlio ir Pagirio vaivadijos, iš dalies dar ir Balstogės vaivadija (jos rytinė dalis) (p. 43). P. 32 ir 48 įdėtuose šio krašto žemėlapiuose matome pietuose jį siekiant Pinos pelkęs ir Prietės upę ir aiškiai įsikertant į ukrainų (ukrainiečių) gyvenamą plotą.

Kr. teisingai laiko šitokią Vilniaus kraštą labai sužalota ir deformuota, buvusios Dir-

žiosios Lietuvos Kunigaikštijos atplaisa (p. 43) nuo "likusių už Lenkijos ribų" didžiųjų Lietuvos plotų (p. 44, supraskim: Nepriklausomos Lietuvos ir Baltarusijos SS Respublikos), nutyli betgi Balstogę, Volkoviską ir daugelį kitų Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos vakarinių vietovių, o ką besakytų apie Seinus, Suvalkus, Augustavą, kuriuos — Lenkijoje įjungtus Balstogės vaivadijon — priskirdamas kitiems Lenkijos regionams, jo nekilidinamiems iš Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos (p. 40 Augustavo giria bene per apsirikimą visdėlo paminėta Vilniaus "regiono" girių tarpe), jis ne tik pats dar labiau sužaloja Vilniaus "regioną", bet ir sąmoningai nusideda aiškiai istorijos tiesai — faktams. Šitokie manevrai rodo, jog tolesnis jo pareiškimas (tame pat p.44), kad puiki (čia — bogata, bet p. 43 — wspaniała) "lietuviškai gudiškųjų žemių" praeitis atgyvinti drauge su tarpjūrinu (ne tik tarp Baltijos ir juodosios jūros, bet ir su visu Balkanų pusiasaliu, tad ligi Adrijos ir Viduržemio jūros, kaip matyti iš 1946 m. "Sitvos" p. 248 įdėto žemėlapiu) kraštų (16 tautų — albanų, bulgarų, chorvatų, čekų, estų, graikų, gudų, latvių, lenkų, lietuvių, rumunų, serbų, slovakių, slovėnų, ukrainų ir vengrų — toje pat "Sitvoje" p. 250) Vidurinės Europos federacijos įkūnijimu, ne mus ar gudus, tik lenkus tegali sužavėti, tik jų reikalus, ne mūsų ar gudų, prieš akis turėdamas. Tad ir toji "federacija" su visu Balkanų pusiasaliu, net su Albanija ir Graikija! mūsų pietų kaimynui turinti užtikrinti ne tik visa, ir gal net daugiau, ką jis yra iš mūsų ir gudų žemių 1919-20 m. sau pasiveržęs, bet ir visą Rytų Vokietiją, ne tik ligi Štetino, bet ir dar toliau (su Rygos sala ir Štrėlzundu, kaip matyti iš ano žemėlapiu p. 248).

Čia jau tokia augėta ir plona — ne mū-

sų — politika, jog sveikiau mums bus nuo jos koregiškai pasitraukti ir grįžti prie "vičiukų", kuriems yra skiriamas "sitvinis". "Vilensčiznos" leidiny ir kurių vardu šis pasisako įvairias Vilniaus ir jo "regiono" reikalais. "Vilensčiznai", žinoma, taip pat plačiai čia suprantami, kaip ir Vilniaus "regionas", tad kaip šio "regiono" ligi pat Brastos ir Pinski pietuose ir net kiek pietesnių plotų gyventojai. Mūsų laikų tai būdų per amžius čia įsigyvenę lietuviai ir gudai (pietuose ukrainai), tautiškai išlikę arba virtę "lenkais" (kiti lietuviai "gudais"), taip pat nuo seniau čia įsigyvenę lenkai ateiviai, su kraštu ir jo žmonėmis sutapę, mieliai ir "litvinai" virtę, skirtingi nuo vėliau atvykusių lenkų, polenkmečio, ypačiais pilsudmečio ar vaivadmečio ateivių, kurie taip ir liko svetimi vietos žmonėmis neįsivietinę varšuviškai ir galileušai, laikydamiesi pranašesnių už vietinius, palenkę juos savo valiai, būdai ir reikalui. Tą pat lenkai, šį kartą Krulikowski p. 49, kitaip nusako. Vilniaus regione, girdi, "broliškai taikingai" (w braterskiej zgodzie) gyveną lenkai greta gudų ir "mažųjų tautinių grupių" (pominiejsze grupy narodowości) — lietuvių, žydų, rusų, totorių, karaimų... Šios tautos ir tautelės turinčios ne tik kas sau būdingas savybes, bet ir bendrą lenkišką kultūrą... Šitokie lenkiškai gudiškųjų žmonės, kiek atmiesti kitomis tautybėmis, statomi mums čia tipingais vilensčizmais. Kas jiems yra bendra, būdinga, vilnietiška, parodo tas pats Krulikowski p. 53 ir 55-56:

"Vilensčizmas skiriasi nuo kitų savo išvaizda (zewnętrznie), elgsena ir galvosena... judesį ir galvojimo lėtumą... Jis elgiasi ir vilki kukliai, nemėgsta perdėto mandagumo (przesadnie gładkich form), susikaupęs, nekaltus, protauja blaiviai ir taisyklingai (sveikai ir teisingai), galvoja rimtai (roz-

ważnie), ramus ir susivaldąs, nekartą neatlaivus (zacięty)... Labai gabus kalboms... nepasitiki mažai žinomais žmonėmis, vengia svetimų. Savųjų tarpe atviras ir šnekus (rozlewny), nekartą pasiremia priežodžiais ir prilyginimais. Vaisingas, brangina visa kas sava (swojszczyzna). Tipingas sėslus (gniazdowy człowiek), nelinkęs pakilti ir kurtelti, neįėjo nuotykių. Mėgsta dainuoti. Jo dainos dažnai liūdningos ir ilgesio kupinos (brzmie tęsknota), o linksma ar šoktinė (skoczna) gaida yra joms bemaž svetima. Daina prisitaikusi aplinkai ir net vietovaizdžiui..."

Čia jau tik aišku, jog ne lenkai turima galvoj, o ir rusėnai, tie gudai, tiek ukrainai, tik iš dalies, kai tuo tetinka šiam apibūdinimui. Nieko būdinga čia nerasime nė kitoms Vilniaus "regiono" "mažosioms tautybėms": nei žydams nei maskoliams, nei turkams nei totoriams. Belieka dar tik lietuviams, kurių vardas tūlame Varšuvos politikui taip sunku beįstati (že tež ta słowa przez garia nie przelazi — drąsiau panie Krulikowski!). Taip, nebesunku jau nustatyti, jog augščiausia minėtieji "vilensčizmai" apibūdinimai kaip tik atitinka tuos tautinio būdo bruožus, kuriuos dar nuo neatmenamų laikų, ypač nuo sulenkėjusio vokiečio Vincento Pohlio poemos "Pieśń o ziemi naszej" ligi Senkevičiaus apysakų, Pilsudskio kulto ir iš viso ligi pat mūsų dienų lenkų mokytojų, visuomenininkų, politikų priskiria lietuviams tais pragiedrulių protarpiais, kai jų nepūsta. Pats Krulikowski, vilensčizmas beapibūdinamas, emė ir prastarė juos esant tokius pat, "kaip jų gimnazičiai (pobratymcy) lietuviai" (p.55)! Neslėpiai lietuvių nėra nei slavų lenkų, nei slavų gudų, nei slavų ukrainų, nei slavų rusų gimnazičiai, taigi ir lietuvių "gimnazičiai" vilensčizmai nebus nei lenkai, nei kiti kurie slavai!..

* Šis straipsnis rašytas 1947 metų pavarai. Pabaigtas 1948 metų sausio 20 dieną.

SIMTANUOSIMTINIS LIETUVIS

Jonas Pakrantis Amerikoje

Jonas Pakrantis ambasadoriauja

Kaip tikras, simtanuosimtinis lietuvis, Jonas Pakrantis pasiūlyo gerai išmokyti angliskai, daug geriau kaip kad daugelis pačių amerikiečių kalba. Iš pradžių jis lankė vakarinius anglų kalbos kursus, bet, kai jį pasikyrė dirbti popietinėje pamainoje, pamokas turėjo nutraukti. Tiesą sakant, tų kursų jis ir ne labai galėjosi, nes ne kiek ten buvo iš jų ir naudos. Kursai tębėdavo du kartus per savaitę ir susirinkdavo apie 20 "būsimųjų amerikiečių", tokių pat tremtinių, kaip ir jis pats. Daugiausia kalbėdavo mokytoja, o jam tekdavo per dvi valandas išsakyti vieną kitą žodį ir surengti vieną kitą sakinį. Žodžiu, naudos buvo mažai, ir, pradėjęs dirbti popietinėje pamainoje, Pakrantis nutarė pasiimti privačią mokytoją. Tai jam kainavo daug brangiau: 1.80 dol. per valandą, bet nauda taip pat buvo daug didesnė.

Jo mokytoja, Miss Black, prieš 40 metų į Ameriką atvykusi šveicariškos, iš profesijos buvo mokytoja, tačiau dėl savo pasistūmėjusio amžiaus pastovaus pedagoginio darbo nebedirbo, bet buvo Miesto Mokyklų Tarybos žinioje: ji pavaduodavo sergančius arba kur išvykstančius mokytojus. Tuo būdu ji turėjo laiko verstis ir privačiomis pamokomis.

Iš pradžių, kol per pamokas būdavo kalbama tik apie anglų kalbos dalykus, viskas ėjo gan sklandžiai, bet, kaip paprastai būna gyvenime, arčiau susipažinus, imama kalbėti ir kitomis temomis. Pakrantis nematė jokio reikalo slėpti kas jis esąs ir kodėl atsidūręs šiame krašte. Noromis nenoromis kalbos kryptis apie komunizmą, apie kurį Pakrantis kalbėjo atvirai, jis vynuodamas į šilką. Tokie griežti pareiškimai — nustebo Pakrantis — kažin kodėl nepatiko Miss Black. Kažin kodėl ji manė esant reikalinga švelninti Pakrantį pareiškimais ir, jei Pakrantis nutarė pamėginti pakenkti, tai bent labai aiškiai užtauti bolševikinę santvarką ir pačius jos kūrėjus bei palaikytojus.

Savaime suprantama, kad toliau Miss Black taktika Pakrantį ne tik įžeidė, bet tiesiog bloškė į pasitūmą. Ir kai mokytoja, taip pat gerokai susijaudinusi, pakeltu tonu pareiškė, kad visi esą tie patys žmonės, tai Pakrantis dar aukščiau pakeltu tonu, vos susilaikydamas netrenkęs kumščiu į stalą, jai atakirto, kad visi esą žmonės, išskyrus bolševizmo pakalikus...

Po tos pamokos jie išsiskyrė gan šaltai, ir Pakrantis net kilo mintis baigti pamokas su "ta bolševike". Tačiau, pasitaręs su žmona, jis nuo tos minties atsiskė ir nutarė dar kurį laiką pamokas tęsti. Juo labiau, kad jis negalėjo tikėti jai iš tikrųjų esant bolševike. Greičiausiai jį bus apglušinta raudonosios propagandos, galvojo jis.

Pamokos vyko toliau. Pakrantis atsargiai, sistemingai, po truputiuką ėmė ją "įvesti", pasakodamas apie savo tėvynę, paklaidamas jai vieną kitą išleistą apie Lietuvą anglų kalba knyga, kurias, reikia pasakyti, ji noriai priimdavo ir, kiek jis galėjo pakontroliuoti, maždaug paskaitydavo bent tas vietas, kurias jis jai nurodydavo. Po tam tikro laiko jis pastebėjo, kad Miss Black jau taip griežtai nebegina bolševizmo...

Be anglų kalbos gramatikos, Pakrantis mokėsi ir patus anglų rašymo meno. Jis tyčia pasirinkdavo savo temoms kuo geresnį, iš dabartinės Lietuvos gyvenimo. Miss Black, taisydama jo rašinius, nenoromis tužindavo jį juos įsigilinti ir gal paties prie savo norą pasisavinti vieną kitą jo mintį...

Maždaug po pusmečio, kai Pakrantis paskyrė dirbti naktinėje pamainoje, anglų kalbos pamokas bent kuriam laikui jis vėl turėjo nutraukti. Pakrantis Miss Black nebelankė ir anglų kalbą mokėsi vienas.

Artėjant Vasario 16 dienai, neturintis pakankamai pamokų, Pakrantis nutarė pamėginti pakenkti, tai bent labai aiškiai užtauti bolševikinę santvarką ir pačius jos kūrėjus bei palaikytojus.

Vyt. Alantas

kiečių laikraščius. Laikraštinių darbu jis niekad nedirbo, bet, kaip daugelis Lietuvoje inteligentų, mėgdavo kai kada tarti savo žodį per spaudą.

Vieną žodžiu, jis parašė porą straipsnių ir, kadangi dar nebuvo visai tikras anglų kalbos imantrijose, nutarė paprašyti Miss Black peržiūrėti jų kalbą. Miss Black mielai sutiko ir priėmė jį labai nuosirdžiai, kaip seną draugą.

Kalbą jį žiūrėjo labai atsidėjusi, gyrė jo padarytą pažangą ir, kaip jam rodėsi, dėjos į širdį kiekvieną jo parašytą žodį. Lietuviui skaitytojų jo straipsniuose nieko nebuvo naujo. Jis ten pasakojo apie bolševizmo žiaurias, gyventojų naikinimą, partizanines kovas, ekonominį krašto suardymą ir tt. Ir kai pabaigoje Pakrantis pasakė, kad Lietuva kovojanti pirmose Vakarų kultūros pozicijose Rytuose, kad jos kovos idealai esą viso Vakarų laisvojo pasaulio idealai, kad pati Amerika tuos idealus pripažįstanti, nes niekad nesutikusi su Lietuvos okupacija ir kad tuo būdu Lietuva užsitarnaujanti laisvojo pasaulio netik simpatijas, bet turinti teisę laukti ir realios jo pagalbos, Miss Black apsišarėjo.

— Mes tuojau turime pasistiegti tamstos straipsnio nuorašus į Washingtoną, — tarė ji Pakrantčiui, kuris žiūrėjo į ją be galo nustebęs.

— Į Washingtoną? Kam? — jis paklausė.

— Jie turi žinoti, ką čia tamsta rašai.

— Aš manau, kad jie geriau žino už mus...

— Jie ten nieko nežino, — kategoriškai atsakė Miss Black. — Tamsta padaryk man tris nuorašus. Ryt aš pasiųsiu.

— Bet iki ryt aš negaliu padaryti: neturiu laiko...

— Gerai, tamsta man paliksi straipsnius: aš pati pasidarysiu.

— Bet tamsta neturi rašomosios mašinėlės...

— Aš ranka nurašysiu.

Pakrantis daugiau nebesiginčijo ir savo rašinius jai paliko. Jis nežinojo, ar ji iš tikrųjų

MARGUČIO POKYLIS CHICAGOJE

Šių metų Margučio tradicinis pokylis, įvykęs vasario 18 dieną Morrison viešbutyje, sutraukė daug publikos iš įvairių sluoksnių — prekybininkų, literatų, aikraštinių ir kt. Pokylį atidarė Margučio vedėja ponja Vanagaitienė. Po Lietuvos ir Amerikos himnų konsulas Daužvardis kalbėjo Vasario 16-tosios tema, o prel. Urba — apie vėlionies Antano Vanagačio veiklą Amerikoje.

Pokylio koncertinę dalį atliko Anna Kaskas, Prudencija Bickienė ir Jonas Vaznelis. Koncertinė programa buvo sudaryta iš liaudies dainų — Vanagačio, Simkaus, Tallat-Kelpšos, Kačanauskos. A. Kaskos dainavimas buvo toks žavingas, jog ji daug kartų buvo išsukama scenon ir verčiama kartoti bei papildyti savo repertuarą. Gražiai atliko savo programą ir dainininkė P. Bickienė ir geras jaunas bosas J. Vaznelis. Izoldos Ralienės vadovaujama šokėjų grupė pademonstravo keletą tautinių šokių.

Antroji programos dalis savo stiliumi buvo lengvesnė: turėjo šiek tiek jumoristikos, aktualijos ir lengvos nuotaikos dalykų. kuriuos pristatė V. Vijeikis. Pokylį nuotakingai vedė adv. Antanas Oliš drauge su Margučio radijo pranešėju K. Deveikiu.

Dainininkams akompanavo A. Kučiūnas. Jis dirigavo ir simfoniniam orkestrui, kurs lydėjo A. Kaskos dainas ir pravedė baigiamąją pokylio dalį. Sceną dekoravo dail. V. Vijeikis — skoningai ir patraukliai. V.

juos siųs į Washingtoną, bet jam tai ir nebuvo svarbu. Eidamas namo, jis jautė savotišką pasitenkinimą savo širdyje: Miss Black pagijo nuo bet kokių simpatijų Stalino "saulės". Ir kadangi ji buvo labai plepi, tai apie Lietuvą ji pasakos visais, su kuo tik susitiks, kaip ji jam pasakodavo per pamokas apie savo pažįstamus. Ji bus vaikščiojanti Lietuvos bylos propagandininkė.

— Tuo būdu mes ambasadoriaujame, — pagalvojo Pakrantis, įsivokdamas savo mintyse naują pažįstamą, kurį jis galėtų atvesti į tikrą kelią.

U. Skinka postringauja...

LIAUDIES BALSAS

Gerai, kad aš esu Vytautas Skinka, o ne, pavyzdžiui, Vytautas Smetona, nes tik pamatęs šią pavarde "Pakeleivio" redaktorius asmeniškai pulty mane iškoneikdamas vien tik dėl to, kad gimiau tokia, o ne kitokia pavarde, ir nekovojuau Ispanijos raudonųjų pusę.

Sąryšy su šitokiu pavardės nepamėgimu prisimenu man toks plento darbininkas Baltrus Šulcas, tikras lietuvis, kitaip ir kalbėti nemokėjęs, bet kažkodėl gimęs su vokiška pavarde.

Nepriklausomybės laikais jis sunkiai dirbo prie plento taisymo po 8 valandas per dieną už 8 litus. Gyveno su savo mama Šančiuose 12-toj Kranto gatvėj. Iš savo sandėlo ir paskolos pastatytame namelyje.

Į darbą jis važiuodavo užmiestiniu autobusu, o vasarą po darbo dažnai pasilikdavo nakvoti pas paplėntus ūkininkus kluone ant šieno, kartais dar iki vidurnakčio pašokęs vakaruškoj.

Kai užėjo ruskiai, jų tankų išmaltų plentų niekas nesirūpino taisyti. Baltrus pradėjo dirbti prie kareivinių statybos. Po to, kai "Mopro" žyduka kasdieniuose mitinguose pakvietė "draugą akmeniskaldį Šulcą" į prezidentiją ir pasodindavo greta tuščio draugo Stalino, Kaganovičiaus ir Berijos kėdžių, kurie, arba tikriau — kurių dvasios irgi buvo kviečiamos "užimti vietas" prezidentume, — Baltrui nauja garbė apsuko galvą. Puolė jis į Moprų, agitpropų, profsojų aktyvus ir po 3 mėnesių akordinių darbų pasidarė stachanoviečiu.

Bet vieną dieną supykus mama atvėrė jam akis. Baltarus pamatė, kad namukas 12-toj Kranto gatvėj jau nebelio, kad draugai milicininkai — paleisti iš kalėjimo kriminalistai — apgyvendinti kitame namuko gale kapoja ant grindų jo tvirtą tvorą kurui, ant jų grindų, kurias jis taip rūpestingai pats obliavo, kad neliktų jokio plyšelio; kad jo su mama sodintos alyvos ir obelaitės sodelyje jau nulaužtos; kad darželyje šiukšlių ir mėšlo krūvos, o ant viršaus antra savaitę guli draugų milicininkų per langą nušauta katė, o mama tik pažiūri į katę ir verkia. Mamai jau nešyla rankos nei gatvę pašluoti, nes dabar viskas valdžios, ponų namų savininkų laikai praėjo...

Mama ašarodama pareiškė, kad jo stachanoviečių uždario nepakanka net valgiui jiems abiems, — taip viskas dešimteriojai pabrango... Ant rytojaus Baltrus, patinęs ranka mojo į mitingus ir po darbo išvažiuojo pas pažįstamus paplėntus ūkininkus pirkti lašinių. Tas jam išgelbėjo gyvybę, nes tą naktį vežė lietuvių į Sibirą, neaplenkdami nei draugų stachanoviečių. Suėmė tik Baltraus mamą, o Baltrus tuo laiku gulėjo ūkininko kluone ant šieno ir rimtai lygino turėtą gyvenimą su 5 svarais lašinių, gu-

linių prie jo šono, už kuriuos buvo atidavęs savaitės uždarbį. Sužinojęs apie areštą, jis jau ir negrįžo į miestą, o liko paplėntės kaime.

Netrukus prasidėjo karas, draugai mongolai bėgo plentu. Užėjus vokiečiams, Baltarus vėl taisė plentus. Atsižvelgdami į jo pavarde, vokiečiai paskyrė jį vyresniu darbininku. Baltrus grįžtos alyvos ir obelaitės sodelyje jau nulaužtos; kad darželyje šiukšlių ir mėšlo krūvos, o ant viršaus antra savaitę guli draugų milicininkų per langą nušauta katė, o mama tik pažiūri į katę ir verkia. Mamai jau nešyla rankos nei gatvę pašluoti, nes dabar viskas valdžios, ponų namų savininkų laikai praėjo...

Kai aš Baltrų paskutinį kartą sutikau, jis tik ką buvo gavęs savo algą bevertēm vokiškom markēm. Su-skaitė Baltrus gautas markes, atsiduso, pasikasė pašaušį ir, atsisukęs į mane iškilmingai tarė:

— O visgi prie Smetonos buvo geriausia!

Aš ir dabar prisimenu tą sceną ir manau, kad prieš liaudies atstovo pareiškimą nublunka visi redaktorių varmintai lygino turėtą gyvenimą su 5 svarais lašinių, gu-

Skaityk ir garsink Lietuvių Naujienose, paveiksluotas 32-jų puslapių mėnesinis žurnalas. Įsteigtas 1938 m. Prenumeratos kaina 1 metui \$2.00; 3 metams \$5.00. Adresuok:

LIETUVIŲ NAUJIENOS
332 N. 6th St., Philadelphia 6, Pa.

Dar aiškiau: Vilniaus pėstininkų brigados leidinio šitaip apibūdinami vilenciukai nebus nei viso Vilniaus "regiono" (su gudų gyvenamuoju plotu) lenkai ir gudai, tik visų pirmiausia, tad siauriau ir siauriau suprantama Vilniaus krašto lietuviai, vis viena, ar jie lietuviškai, lenkiškai, gudiškai kalba ar po prostemu šneka, sveiki ar nutautę lietuviai. Tiesa, tai patriotiniuose lenkų muziejuose sumuniztuotos, rašytos ir straipsnininkų savaip kraipomos Lietuvos išpoetizotieji būdovaidžiai, o tikroji Lietuva — tiek tautinė, jėgų ir gyvyumo kupina, pažangi ir kovinga, nežmoniškos grumtynės dėl savosios buities bent daliai savo protėvių palikimo atgavusi nepriklausomybę, ryžtingai ir atkakliai, aukų nebedama, ją ginanti, tiek ir Varšuvos imperialistų paveržtoji, piktuoju ar geruoju apdirbinėjama, nekartą ne savo balsu ir įsakytu žodžiu viešai gaunanti pratarti, svetimais rūbais dėvėti, svetimoms įtakoms — primestoms madoms nusilenkti ir labiau mažiau jų savintis — seniai jau yra juos peržengusi — nepriklausomybę įgaivinusi ir įveiklinusi, pašaliečių jai skiriamas buities rūmus sudraskiusi ir naujoje šviesoje pakilus, o toji — svetimųjų suregionuotoji — aname politinės poezijos veidrodyje savęs nepažįsta, galileišiškai išmūrinčius savo veidelius šluostosi, vaivadiškai išraišpytą savo dvasią atitiest mėgina — be nepriklausomos nestengia, o ir išsitiesti, atgijusi ir sujudusi ne baltose ir amarantinėse, tik raudonose, žaliose ir geltonose spalvose istorijos veidrodyje bus apšviesta...

Politinė poezija ir prozinė tikrovė! Čia jos jungiasi, čia ir skiriasi, čia net susikerta savo tarpe. Kaip gražiai Kr. apibūdinti vilenciukai, tik pamiršta pažymėti, kad tai lietuviai! Kiek gražių Vilniaus miesto ir kitų Vilniaus "regiono" vietovių, apylinkių vaizdų leidinyje patiekta, tik vistatai eina ne-

Lietuvos, bet Lenkijos "šiaurės rytų žemių" vardu, kaip prieš I-jį Pasaulinį Karą maskolių visa tai buvo šaukiama "Sieverozapadnyj Krai" ir net "Zapadnaja Rus", o ir mūsų laikais hitlerininkų buvo paversta "Ostlandu" ir raudonųjų maskolių (iš pradžių "Sestnadcataja respublika". Kudirkinio "Tiltot" istorija, tik kur kas bjaurėsnė ir skaudesnė! Svajojama ne tik apie Vidurinės Europos tautų federaciją, bet apie (atsikrą?) "Pabaltijo tautų, gudų ir ukrainų" federaciją (p.44 Krulikovskis), tik ristiis ji turinti per lenkų valdomą, tad vaivadinį Vilnių (žinoma, ir Vilniaus "regioną") su diriguojančia toms tautelėms Lenkija, o Nepriklausomai Lietuvai gausianti likti tik "Litwa Kowieńska" ir drauge su kitomis "federacijos" tautelėmis jaustis dėkinga už varšuvinės "laimės" joms suteikimą. Kaip gražiai, poetiškai skamba palaiminusio šį leidingį Vilniaus brigados vado pulk. Vaclovo Jacynos žodžiai apie tuos pat vilenciukus:

"Vilniuje ir Vilniuje visados buvo jaučiama širdis. Jų gyventojai visoje Lenkijoje yra žinomi savo nepaprastu vaišingumu, giedria nuotaika ir romantiškumu, atiduodavo savo namus, savo kultūros darbus, savo žemės turtais, gamtos grožį, stengdamiesi, kad ateivis jaustųsi čia taip, kaip namie" (p. 4).

Gal nevisai tai sutampa su krulikovskiniu vilenciukų apibūdinimu, bet tikrovėje neprieštarauja Vilniaus krašto lietuvių būdai, kad ir nebe taip jau graudžiai poetiniam, kaip pulkininko čia mums nusakoma. Juk vilniečiai, kad ir, rodos, atsargūs lietuviai, bet drauge yra ir uolūs katalikai, per daugelį kartų Vilniaus vyskupijos lenkų ir sulenkėjusių kunigų nulenkinami poniškesniems, miestieškesniems ir sukrešiesiems ateiviams, tos pat "polcos vieros" žmonėms, tad senesniems, lyg ir "gryniesiems", "ge-

resniems" katalikams, tik iš vaishingų ir dosnių vilniečių, perdaug nesididžiuodami, priėmė jų širdis ir namus, žemės ir dvasios turtais, ne tik jaučiasi pas juos "kaip namie", bet, pasisavinę ir jų vardą, statosi tikresniais už senuosius krašto šeimininkais, draudžia krašto lietuvių bei aiškiau pasireikšti, o kai kas — grūda lietuvių do Litvy Kowieńskieje. Tokį patyrimą turėdami, mes, lietuviai, kad ir tebesame žmoniškai nusiteikę svetimiesiems, tik jau nebesame jiems tokie atviraširdžiai, kaip kitų mūsų "giminių" vilenciukai kad būdavo, mickieviškai kad ir "širdimis su širdimis" pasikalbame, bet nei širdies, nei žemės, nei kito kio savo turto tikrai jau niekam nebeatiduosime, nei tie patys mūsų vilenciukai — Vilniaus krašto lietuviai — nekviečių svečių, kurių jiems iš niekur netrūksta — nei iš Rytų, nei iš Vakarų, nei iš Pietų, nebergina jau "jaustis (Lietuvoje) kaip namie" ... Gana bus: svečiuose — kaip svečiuose.

Taip čia pilka tikrovė poetingiems pašaliečių politikams priliko aukštyn pakylančius sparnus, tik ir pati jau savo žemės kalba paprastesnės, bet ir nuoširdesnės giesmės gieda. Betgi eikime toliau šiuo paniu, vingiuotu poezijos ir tikrovės suraizgytu keliu.

Truputis žilos ir net nežilos praecies, ne tiek duomenų, kiek teigimų. P. 48 - 49 Krulikovskis drąsiai teigia: bemaž ligi Jogailos laikų lietuviai tesivertę medžiokle, apie žemės ūkį dar nenusimanydami, kurio tepramokė iš vergijon atsivarytų "Lenkijos ūkininkų minių". Taigi lenkai buvę Lietuvos žemdirbystės pradininkai ir lietuvių čia, kaip ir kitur, mokytojai. Be to, dar XV - XVIII a. Lietuvos kaimynai mozūrai savanoriškai apsigyvendavę Lietuvoje, ir tuo būdu ne-

mažiau, negu lietuvių ir gudų, atsiradę joje lenkų...

Keistas, vos besuprantamas toks ilgametis, bajoriškas ar miesčioniškas, lenkiškus Lietuvos specų užsispyrimas — Lietuvos lenkus būtinai kildinti iš belaisvių — vergų! Kai prieš 40 metų, sulenkėjusių vokiečių Glogerio ir ypačiai Obsto nuteikta, Vilniaus ir Varšuvos lenkų spauda šitaip grindė Lietuvos lenkų pretenzijas joje pirmauti lietuviams — gudams į Lenkijos būčį įvartti, lietuviai gavo susidomėti kai kuriais savo lenkų būdo ir elgsenos tikrai lyg ir vergiškos kilmės bruožais, tačiau priminę Gediminą ir Jogailą kaip (Aldonos) kraitį ir (Jogailos) krikšto dovaną anuos pavergtuosius lenkus Lenkijai gražinus, ėmė ginti vėlesnį, tad nebevergišką Lietuvos lenkų atsiradimą. Tik šis lietuvių gynimas savųjų lenkų garbės ne ką bėpadojo. Neambicingi šiuo atveju, obstiškai nusiteikę lenkų publicistai ligi pat E. Krulikovskio tebesilaiko senos savo ("vergiškos") pozicijos, sakant, po publico bono (ad maiorem Poloniae gloriam?). Taip mudu su Krulikovskiu besiaikindamu prasivarėva ligi tradicinės bajoriškos kalbos, kuria čia ir baigsiva šį savo ne ginčą, tik mudviejų pozicijų ir jų tarpų savęs nesuderinamumo išryškinaimą, taigi lotiniškai "de gustibus non est disputandum", kas mūsiškai ne pažodžiui ir ne paraidei betgi atitiktų "negudrauk — nepri-gausi", gi poniškai būtų "chočy z niewolników, byle panem Litwy". Tik šiame priešingame — lenkiškame — "fronte" netikėtai plyšelis yra — ir net senokai — atsiradęs, prieš kokius 20 - 25-rius metus Vilniaus lenkų (Stepono Batoro) universiteto profesoriui, nuo Ukmėrgės lenkui Lovmianskiui daugybe istorijos duomenų įrodžius, jog jau XIII - XIV a., tad nepareinamą nuo kurių lenkų vergų ar nevergų įtakos lietuviams ar

šiųjų ūkinio "apmokymo", lietuviai tiek vertėsi žemės ūkiu, jog kryžiuočiams buvo iš ko prisiplėsti ir savo kaizeriniams ir hitleriniams palikuonims tuo nurodyti Drang nach Osten ne vien politines ("idėjines"), bet ir (riebesnes) ūkines perspektyvas. Dar didelis klausimas, katrie iš katrų bus ar būtų čia gavę labiau pasimokyti — šio žemdirbio darbo — lietuviai iš lenkų ar lenkai iš lietuvių? Kaip karo, ne mokslo, vyras, E. Krulikovskis nežino prof. Lovmianskio lemiamos reikšmės istorinio veikalo o ką besakyt — Petro Klimo lietuviško tyrinėjimo "Lietuvių senybės bruožų", kurie anai "vergystės" teorijai atima vieną iš svarbiausiųjų politinio jos tikslingumo atramų — ūkinio lenkų epistalavimo nuopelną Lietuvoje, kuriam atkritus, beliktų tik, deja, seniai "litvomanų" apnuoginti ir aptętioti bažnytinio, mokyklinio, dvarinio ir "taip toliau" apaštalavimo nuopelnai. Šitokių "nuopelnų" iškelimu susipratusių lietuvių nebepriviliosi, bet lieka dar "vilenciukai", kurių lenkiškam animuši palaikyti tenka dar įsikandus ir tų nublukusių "nuopelnų" ir abejotino efektingumo "vergystės" tradicijų nusitverti, kelti ir pūsti.

Gediminas kaip Vilniaus kūrėjas per amžius ne vien lietuvių buvo garbinamas, bet ir pačių lenkų. Prieš 25-rius metus Juozapas Pilsudskis rado reikalą Vilniuje viešai pažymėti Gedimino ir kitų didžiųjų Lietuvos kunigaikščių valstybiškai kūrybinį genijų, o ir šiame "sitviniame" leidinyje iš kitur kartojamas Stepono Batoro universiteto prof. Limanovskis karštai kelia Gedimino kaip Vilniaus kūrėjo genijų, drauge pažymėdamas ir nepaprastus Algirdo nuopelnus Vilniui kaip sostinei įtvirtinti. Gediminas - Algirdas - Vytautas — tokie vardai, tokios asmenybės — lietuvių žemės, lietu-

(Perkelta į 4-tą pusl.)

AMERIKOS BALSAS LIETUVIŠKAI

Kaip jau žinoma, š.m. vasario 16 dieną Voice of America pirmą kartą prabilo lietuviškai. Jau išista eilė metų daugeliui kildavo klausimas, kodėl tas įvairiomis kalbomis kalbąs balsas neprabyla lietuviškai. Tiesa, niekas negali tikrai žinoti, kiek tuos pranešimus gali girdėti ten, kur to labiausiai reikia. Bet, jeigu bandoma kalbėti kitus — kodėl nepabandyti tarti žodį ir lietuviams? Vengimas lietuviškos programos Amerikos Balse kartais atrodavo nei įtartinis — ar tai nereiškia, kad lietuvių tauta Amerikos akys jau "nurašyta" ir nuostolius?

Bet dabar tas įtarimas gal išnykti: Amerikos Balsas jau kalba ir lietuviškai.

LAIC paduoda ištaisai tuos istoriškus pirmuosius žodžius lietuviškai iš Amerikos Balsas: — Čia kalba Amerikos Balsas iš New Yorko.

Pradedame pirmąją, lietuvių kalba, Amerikos Balsas transliaciją į Lietuvą. Mūsų 15 minučių ilgumo programą galite girdėti kasdien, 7 val. vak. Lietuvos laiku, šio ilgio bangomis: 13, 16, 19, 25, 30, 31, 41, 48 ir 49 metrų.

Kartoju: Čia kalba Amerikos Balsas iš New Yorko.

Pirmąją transliaciją į Lietuvą pradėdamas, Amerikos Balsas, šią Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo sukaktuvių dieną, turi malonumo sveikinti visus savo klausytojus Lietuvoje ir plačiąsias pasaulio.

Dabar, pirmoje eilėje, girdėsite Jungtinių Amerikos Valstijų užsienio reikalų viceministerio visuomeniniams reikalams didįjį gerbiamojo Edwardo Barretto sveikinimą:

"Aš jaučiuosi turįs nepaprastą malonumą dalyvauti Amerikos Balsas transliacijų lietuvių kalboje atidarymo programoje

ypatingai šiandien, vasario 16 d., kada lietuviai ir jų skaitliniai draugai visame pasaulyje švenčia Lietuvos nepriklausomybės dieną.

JAV visuomenė ir vyriausybė šių transliacijų keliu stengsis perduoti jums tą gyvą dėmesį ir susirūpinimą, kuriuos jos turi dėl lietuvių tautos gerovės. Susirūpinimas, kuris čia jaučiamas dėl lietuvių tautos padėties, nėra naujas. Stipriausia jis buvo išreikštas JAV pareikšime, išleistame 1940 metais liepos 23 d. Tą dieną JAV vyriausybė padarė sekančią pareikšimą:

Sukti būdai, kuriais vienas stambesnių kaimynų tebesiekia sąmoningai sulikviduoti trijų Baltijos respublikų — Estijos, Latvijos ir Lietuvos — politinę nepriklausomybę ir teritorialinę neliečiamybę — šiomis dienomis greitai savo raišioje pakrypo prie neišvengiamo galo.

Nuo dienos, kai šių valstybių žmonės atgavo savo nepriklausomybę ir pas save įvedė demokratine valdymosi formą, JAV visuomenė sekė jų stebėtiną pažangą savivaldoje su giliu ir užjaučiančiu atidumu.

Čionykščios valdžios nusistatymas yra visiems žinomas. JAV žmonės yra nusistatę prieš grobimą ir tai nepaisant, ar tas grobimas būtų vykdomas tiesioginiai jėga, ar jais tik grasiinant.

Jie taip pat smerkia bet kokią kismąsi į kitos suverenės valstybės vidurinius reikalus ir tai nepaisant, kiek viena gali būti galinga, o kita silpna.

Sie dėsniai yra tuo kertiniu akmeniu, ant kurio laikosi visos 21-nos suverenės Naujojo Pasaulio valstybių santykiavimas.

JAV ir toliau yra pasiryžusios šio dėsno laikytis, nes Ame-

rikos žmonių įsitikinimu, vieną kartą nuo pagrindinio, šiuos principus tvarkančio ir valstybių savitarpio santykius normuojančio dėsno nukrypęs — racionalumo, teisingumo ir įstatymo esmė — tariant šių dienų civilizacijos pats pagrindas — negalės būti išsaugota.

Toks buvo JAV pareikšimas, kurį ji padarė 1940 metais liepos 23 d.

Kad JAV laikosi šio pagrindinio, tuo laiku pareikšto nusistatymo, įrodymu yra ta aplinkybė, kad ši vyriausybė nepripažįsta Lietuvos įjungimo į Sovietų Sąjungą ir kad ji iki šio tebeprapažįsta diplomatinis ir konsulinarius Lietuvos atstovus Jungt. Amerikos Valstybėse.

Amerikos Balsas transliacija lietuvių kalba perduos tikrą ir bešališką vaizdą tikslų, siekių, sumetimų, kuriais JAV vadovaujasi tarptautiniuose santykiuose.

Mūsų tikslas yra: taika, laisvė ir teisingumas visiems.

Radio programos taip pat stengsis duoti Lietuvos žmoniems tikslų ir aiškų dabartinio Amerikos gyvenimo vaizdą ir Amerikos žmonių pastangas palaikyti ir padėti susikurti aukštesnį gyvenimo lygį visiems tiems, kurie myli ir brangina savo laisvę ir nepriklausomybę.

Šių minčių vedamas, aš perduodu lietuvių žmonėms savo ir taip pat JAV visuomenės bei vyriausybės sveikinimus.

Po to buvo min. P. Zadeiko sveikinimas ir kongresmano Daniel Flood kalba, kurioje jis tarp ko kita pareiškė:

— Viena iš didžiųjų Amerikos privilegijų yra tai, kad mes būdami lojalūs JAV, neužmirštame taip pat ir ryšių su mūsų protėvių kilimo kraštais. Mes branginame ir išlaikome daugelį europietiško papročio mūsų amerikoniškojo gyvenimo rėmuose. Tą patį galima pasakyti ir apie mano atstovaujamosios Amerikos lietuvių. Jie įteigė Amerikoje lietuvių bendruomenės ir draugais; jie turi daug bažnyčių, aptarnaujamų Amerikos lietuvių kunigų, kurie sako pamokslus savo parapiečiams lietuvių kalba.

Kartą Kristus rabinams pasakė:

LAUK IŠ MANO TĖVO NAMU

Parėjęs iš darbo sužinojau, kad kalėdojo kunigas Širvaitis. Kaip gaila, kad nebuvau namie. Sunku buvo atsakyti Jurgio Washingtono gimimo dieną dirbti už šventišką atlyginimą. O juk būtų buvę labai smagu namuose pasimatyti su kalėdojančiu kunigu, dargi su tokiu kunigu, kuris nėra atitrūkęs nuo savo pašaukimo ir tikinčios tautos.

Kalėdojimas nukelia mus į lietuviškąjį kaimą, kur šviesios Dievo tarnų asmenybės buvo visada minimos su pagarba, laukiamos dideliu pasirusimu. Kalėdojimas būdavo žiemą didžiulias įvykis Lietuvos kaime. Žmonės varžydavosi dėl puikiesnio priėmimo, pavaišinimo. Didelė garbė būdavo tiems namams, kuriuose kunigas nakvodavo. Pui ki religinė ir tautinė tradicija tas kalėdojimas.

Skausmas širdį veria, kai pagalvoji apie lietuviškojo kaimo buitį šiandien. Pro mikroskopinius geležinės uždangos plyšius bejmatome, kad nebe Dievo tarnai, o Luciferio ginkluoti būdeliai "kalėdoja" po Lietuvą...

Juos pasitinka mūsų artimųjų išsigandę veidai, o palydį jų ašaros ir kraujas...

Kai šventadieniais lietuvių būriais traukia į bažnyčią, vienas pagalvoju: koks nežmoniškų burtų gyvenimas be šventadienių provaisčių! Ir tartum matau, kaip visuose laisvuose kraštuose, kur tik yra lietuvių, mes beveik vienu laiku renkames į bažnyčias vienos minties vedini, rimties ir susikaupimo įsiekdami. Jei Lietuvoj tai buvo są-

Mano atstovaujantieji Amerikos lietuvių laukia dienos, kad Lietuvos žmonės vėl atgaus teisę patys pasirinkti savo krašto valdymosi formą ir nusistatyti savo tautinio gyvenimo santvarką.

Vasario 17 d. programoje buvo dipl. šefo S. Lozoraičio, Vilno pirm. M. Krupavičiaus, ALT pirm. L. Simučio ir ALT sekr. P. Grigaičio sveikinimai.

vaine suprantama, tai sveturesant lietuviškos bažnyčios yramums kaip Dievo ir Tautos namai. Šitaip galvojo pirmieji lietuvių išeiviai, pastatę tas bažnyčias, dar giliau tai jaučia naujieji ateiviai, susijungę su senaisiais.

Be bažnyčios šventadieniški provaisčiai žmogui būtų lyg per savaitę dirbusio kuono poilsis. Man gaila žmonių "bedievių", kurie bažnyčią nelanko. Bet, kritiškai galvojant, tenka juos sprasti ir iš dalies pateisinti, de, ne vien jų pačių "apsileidimą" dėmesin imant.

Kada mūsų bažnyčioje renkamos aukos kitaodžių misijoms, dažnas nenoromis pagalvoja, kad mūsų bažnyčios labai rūpinasi kitaodžiais, o dažnai... varo lauk iš bažnyčių baltuosius, atstamia nuo altoriaus savo parapiečius. Keistos mintys maišosi galvoje, ir negali būti nuoširdžios maldos, "kai prie altoriaus ar sakykloje matai "Dievo tarną", kuris savo darbais pasižymi, kaip atitrūkęs nuo savo tautos. Sugrįžta iš mažens su krauju suaugusi skasti Dievo tarno asmenybės aureolė. Net ir posakis "Nežiūrėk, ką kunigas daro, bet klausyk ką sako" — netenka prasmės.

Žiūrint į tokius "Dievo tarnus", netenka stebėtis, kodėl iš Amerikos lietuvių tarpo yra nemaža ne tik šiaip jau bažnyčios priešu, bet ir komunistų, virtusių drauge ir lietuvių tautos sąmoningais ar bent suvedžiotais priešais. Tai ne vien buvusios kapitalo diktatūros išdava. Čia ir nuo susipratusių tikinčiųjų masės atitrūkę "Dievo tarnai" yra pasitarnavę Darosi aiškiau, kodėl tolose kolonijose net "nezaidešnių" bažnyčios veikla, kodėl nemaža lietuvių priklauso kitaudžių katalikų parapijoms, savo vaikų neleidžia į "lietuviškas" parapines mokyklas.

Prisimenant "šaukų" Vasario 16-tos "minėjimą" po šv. Jurgio bažnyčia Clevelande beveik tuo pačiu metu, kada visoms lietuviškos organizacijos atsto-

vaujanti ALT kitoj salėj surengė iškilmingą minėjimą, tenka tik apgailestauti, kad to minėjimo rengėjams rūpi tik savos ambicijos, bet ne žudomos katalikiškos Lietuvos nepriklausomybė. O "prelegentų" iš Pittsburgho ir Chicagos "paskaitos" ne tik nesiderino su minėjimo prasme, bet priešingai, vertos visų tikinčių lietuvių griežčiausio protesto. Taip. Taip kvailiai niekinti savo gimtąją kalbą ir savo tautiečius galėtų, rodos, tik išsigimėliai, žmonės be krikščioniškos ir demokratinės etikos, neverti nei lietuvių nei amerikono vardo, nieku nesiskiriantys nuo aklykomunistinės propagandos aukų.

Jeigu viena iš Europos ir Amerikos kalbų motinų, sanskrito ir lotynų kalbų sesutė, lietuvių kalba yra niekam netekusi, tai ko gi tada verta, pavyzdžiui, ta pati anglų kalba — tas keltų, germanų, prancūzų ir lotynų kalbų atsitiktinis mišinys? Mums ji yra svetima ir nelengva, bet mes jos visdėlto neniekiname.

Jei rengėjai tarėsi tokiu būdu apginti savo "sponsoriaus" vardą parapiečių akys, tai jie klydo, nes tuo jį tik dar labiau numurkdė žemyn.

Ir pamaldos tokią dieną buvo

keistos ta prasme, kad jų metu prie altoriaus nebuvo nei JAV žvaigždėtosios, nei lietuviškos trispalvės vėliavos. O kurgi buvo lietuvių veteranai, Vyčiai ir kitos organizacijos su savo vėliavomis. Ir Lietuvos himnui nėra vietos lietuvių bažnyčioj tokių pamaldų metu!..

Jeigu Kristus dar kartą grįžtų žemėn ir nebijotų ateiti į šią bažnyčią (kad prie jos negautų mušti!) tikrai varytų pirklius iš bažnyčios, kaip tai yra kartą padaręs Jeruzalėje. Jis buvo ne tik Dievo Sūnus, bet ir Iškrintosios Tautos Sūnus, mylėjo ją kaip nacionalistas ir patriotas, tad ir neapkentė sinagogų pikt-naudojimo.

Nors sinagogos ir šiandien yra ne tik maldos, bet ir "gešto" namais, bet vargu ar rastume kur toki rabiną, kuris būtų atitrūkęs nuo savo tautos ir nesilaikytų Mozės įstatymų bei Talmudo.

Ed. Karnėnas

•PAKEITIMAI MIRTĮ —

B. Gaidžiūno aprašymai apie pergyvenimus vokiečių kalėjimuose. 231 pusl. Kaina \$1.00

ANGLŲ KALBOS

neįmanoma išmokti be vadovėlių ir žodynų.

Didžiausias šios rūšies literatūros pasirinkimas yra Lietuvių Spaudos Centre "Gabijs"je"

V. PETERAITIS, Mažasis lietuviškas anglų kalbos žodynas, su turimi, 418 pusl., daugiau kaip 12,000 žodžių. Kaina \$2.00
V. PETERAITIS, Didysis lietuviškas anglų kalbos žodynas, daugiau kaip 30,000 žodžių, 580 pusl., didelio formato. Kaina \$5.00
A. HERLITAS, Angliškai lietuviškas žodynas, 400 pusl. Kaina \$3.00
A. LALIS, Lietuviškai anglų ir angliškai lietuviškas žodynas, 2 tomų kartu Kaina \$14.00
J. KUKANAUZA, Anglų kalbos gramatika lietuviams, 192 pusl., Kaina \$2.00
V. MINKUNAS, Anglų kalbos skaitiniai, 184 pusl. Kaina \$1.20
Anglų kalbos mokytojas, 174 pusl., Kaina \$2.00

Su užsakymu, pridėdant po 15 centų smulkias pašto ženklas persiuntini, siųsti kartu ir pinigų, čekius ar Money Order, adresuotus:

G A B I J A

340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

RAUDONOJI ŽVAIGŽDĖ

52 autentiškos fotografijos — bolševikų darbų Lietuvoje 1941 birželio mėnesį liudininkės. Trumpi ir tikslūs paaiškinimai lietuvių ir anglų kalbomis.

Gaunama DIRVOJE.

Kaina 75 c.

vių tautos genijai! Čia "sitvininkai" susigriebia: Vilnius — ir lietuvių? Iš kaziono (vaivadinio) leidinio "Wilno i Ziemia Wilenska" ištraukiamas Vilniaus archivarų (vilniečių "archivarijatu" vadinamo) Vaclovo Studnickio str. "Wilno w rzędzie stolic Rzeczypospolitej", kur šis kerta iš peties: Gediminas nebuvo Vilniaus kūrėjas, o ir šiaip, prieš jam čion atvykus, jau čia Bokšto kalne gyveno, tik ne lietuvių, bet slavų, — kartoją lenkų publicistas seną maskolių imperialistų pasakelę. Tikrai Vilniaus miesto kūrėjas tebuvo tik Jogaila, ir iš viso Vilnių pastatę ir iškele lenkai, taip jog šis žygimanto Augusto laikais pralenkęs Krokuvą (p. 14 ir kt.). Nors prof. Limanovskio teigima apie Gedimino genijų Lietuvos sostinei Vilniaus vietovę pasirenkant p. 44 kartoją E. Krulikovskis, bet nepaneigia nei Studnickio neigimo, o p. 88 Tad. Zajackowskio šiojo priskiriamą Vilniui lenkiškumą išplečia į visą "Vilniaus regioną" — Lenkijos "Rytų žemių" visus gyventojus: "visa, kas sudaro žmogaus esmę — papročiai, tikėjimai, gyvenimo būdas (stilius) — visa (tų žemių) gyventojuose yra lenkiška, vakarietiška". Taip, mat, per amžius jau čia esą susidūrę. Žvilgtelėkime tad į šį Vilniaus ir jo "regiono" lenkiškumą.

"Sitvininkams" Jogaila ir jo palikuonys, baigiant žygimantų Augustu, eina lenkais, nors nė vienas jų tėvo ar motinos lenkų neturėjo. Po to Lenkijai karaliavo, o Lietuvai kunigaikštavo prancūzas, vengras, švedai, saksai ir tik vienas vienintelis lenkas Sobieskis, be to, dar negryniausi lenkai buvo Vyšniaveckis ir Poniatavskis. Kaip tik šie trys lenkai Lietuvai ir jos sostinei gal mažiausiai bus padarę! Ne ką bedarė ir anie švedai, saksai ir kiti. Beldėliai lietuvių — tie patys Studnickio keliama Jogailūnai,

kuriuos — prieš Studnickio norą — sustiprinsime dar Gediminu, Algirdu ir Vytautu: štai kur tikri Vilniaus statytojai! Ne tik Lietuvos valdovai statė Vilnių ar, tikriau, jį statydino: statydinosi dar didžiūnai — Goštautai, Radvilos, Katkai, Sapiegos, Pociai, Sluškos, Masalskiai — lietuvių, rusėnai, — tik ne lenkai. Statydinosi vienuoliai — pranciškonai, dominikonai, jėzuitai, bernardinai, bazilionai ir kiti — lietuvių ir rusėnai, net vokiečiai, o kai jėzuitai — tai jau tikra tarptautinė! Statydinosi ir miestelėnai — tie patys lietuvių, vokiečiai, rusėnai, vėliau dar žydai ir tik dar vėliau lenkai. Vietiniai meistriai Lietuvos baudžiauninkų ir amatininkų rankomis, Vakarų ir net Pietų (Romos) pavyzdžiais, su italų ir flamų meno pagalba. XVIII a. vokiečiai Glaubitzai ir Knafussai, lietuvių žėbrys Žebrauskas ir Stuooka Gucevičius — štai Vilniaus statybinio meno kūrėjai! O jau XIX — XX a. tikrai nebetenka kalbėti apie vakarietiškai lietuvišką kunigaikštistės karališkos mūsų sostinės statybą, tik apie generalgubernatorišką, maskolišką, kalugišką varšuvišką "modernios" Vilniaus statybos stilių. Tik vargiai ar šitokį stilių Studnickis ir "sitvininkai" būtų jau linkę savo tautai įsavinti...

Na, o kaip čia bus su "lenkiška vilniečių esme" — jo gyvenimišku stiliumi? P. Zajackowski, matėme, drąsiai mums teigia: toji "esmė" Vilniaus "regione" esanti vakarietiška, tad — girdite — lenkiška. Jog ne tik Vilniaus krašte, bet ir visoje Lietuvoje — tiek mūsų laikų, tiek ir visoje Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštijoje per amžius reiškiasi ne Rytų, tik Vakarų kultūra, neginėjame ir mieliai tatau pabraukiame. Tačiau kiek ir kas joje lenkiška, galima nustatyti, prisiminkime kad ir prof. M. Biržiškos rašinio "Lietuvos Lenkijos santykiai

amžių bėgyje", 1946 m. išspausdinto Uchtes "Vagose", įspėjimą, kaip turėtume sprasti Lietuvai teikiamo vakarietiškumo "lenkiškumą".

"Lenkija nuostabiai daug yra gavusi ir pasisavinusi iš lotyniškai romanizacijos ir ypačiai germaniškai vokiškojo pasaulio. Vokiečių įtaka lenkų valstybės užuomazgoje ir Bažnyčios organizacijoje, šliachtos susidaryme, miestų ir net kaimų įkūrimo ir organizacijoje, žemės ūkyje, daržininkystėje, gyvulininkystėje, amatuose, prekyboje, moksle, mokykloje, kariuomenės organizacijoje, statyboje, technikoje, mene, literatūroje, tautosakoje, administracijoje, namotvarkėje ir t. t., be mažos visos lenkų gyvenimo sritys, labiau ar mažiau, ne tik kalbinė bet ir dailinė ir dvasinė, ir kasdienė (altaeglich), šiokiadienė ir nešiokiadienė, ne tik grynai vokiškoji, bet ir su ja ir per ją dar lotynišką, itališką, prancūzišką ir t. t. Lenkijoje per visą jos nepriklausomo gyvenimo laiką taip persveria visas kitas, dominuoja, lemiamai nustato ir formuoja lenkų kultūrą, jog netenka dėl to ginčytis..." ("Vagų" 1946 m. N 4 p. 13 - 14).

Ir dar kiek iš to pat rašinio:

"Vakarietiškai, romanistiškai germanistiškai lenkų kultūros... pradžienys nesikirta su XIII a. Lietuvos karaliaus Mindaugo ir XIV a. didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino Lietuvai nustatyta kultūros ir politikos kryptimi — plečiant savo valdžią rytų ir pietryčių linkme, labiausiai sentis iš Vakarų kultūros ir ją teikti savo valdomiems kraštais. Ir susirūšius su Lenkija Lietuva nenutraukia santykių su Vakarais ir iš ten ne tik per Lenkiją, bet ir tiesiogiai sau imasi įtakos ir pavyzdžių: "Vakarietiškai kultūros pradžienys pilnai pripato lietuvių tautai ir galutinai ją surišo su Vakarų pasauliu, sustiprindami jos atsparumą mongo-

liškoms ir bizantiškoms įtakoms ir neleidami jai nustoti kultūrinio savaimingumo, nuo Rytų ir Pietų slavų jūros supamai... Kiek lenkai ėjo Lietuvai Vakarų kultūros per teikėjais, lenkiška čia sava tedavė jie lietuviams dažnai tik išorinę (forminę) politūrą (poliruotę)... kurią lietuvių tauta drauge su savo atgijimu... nusiplovė, besitenkindama bendra europine politūra su ryškiais savais lietuviškais bruožais ir tvirtai besilaikydama savo istorinio vakarietiško kultūrinio kelio (ten pat p. 14).

Jei Zajončkovskiai, Krukovskiai ir kiti lenkų publicistai sugebėtų aiškiai išskirti ir nustatyti kas kad ir tik vilnietiška vakarietiškame bus ne romanistiškai germaniška (tiesiogiai ar per lenkus gauta), bet t i k t a i l e n k i š k a, kuo gi jie galėtų pamirti savo teigimą, jog buvusios Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos žemės ir ypačiai Vilniaus krašte, gyventojų "papročiai, tikėjimai, gyvenimo būdas" esą lenkiški? Ar p. Krulikovskis ar kitas kuris leid, "Wilna w regionie" publicistas bus kada lyginę lietuvių, kad ir tik Vilniaus krašto, to pat krašto gudų, totorių, žydų, karaimų, na ir pačių tenyškių lenkiškai kalbančių gyventojų "papročius, tikėjimus, gyvenimo būdą" su tuo pat Lenkijos lenkų? Ar bus kada nosį įkišę lietuvių ar gudo grįžion, o ką bekalbėti — ar bus teikies lietuviškai pramokti kad ir tam, kad pažintų lietuvių tautosaką, labiau įsigilintų į lietuvių tautodailę, geriau suprastų lietuvių "papročius ir tikėjimus" ir patį "gyvenimo būdą", užuot visa tai dabar savo lengva plunksna sulenkinę, nebedami gausios ne tik lietuvių, bet ir kitataučių, net kai kurių lenkų literatūros, kuri aiškiai nustato vakarietišką tautinės lietuvių kultūros savaimingumą? Ką besakyti, jei net kulinarijoje ne lietuvių kurių "lenkiškų virėjų" ar kitų tokių leidinių yra

reikalingos, tik Lenkijoje namų šeiminiškoms teko parūpinti tokie leidiniai, kaip "Kucharka litewska" arba "Gospodynia litewska"! Arba imkime nuo kito galo, tikriau, kilkime nuo lietuviškų kumpių, dešrų, kaldūnų ar šaltanasių ligi dvasinio pasaulio, ir čia sugretinkime kad ir įžymenybes, kurias Lietuva yra gavusi iš Lenkijos, su tomis, kuriomis Lenkija yra Lietuva apdovanojusi. Jau tatau yra padarę minėtasis prof. Biržiška Pinneberge skaitytame vasario 16-sios dienos reikšmės apibūdinime "Mūsų Kelyje" 1946.4.10 Nr. 15, 5.1, Nr. 18 ir kt. išspausdintame. Šis sugretinimas ne tik išsina ne Lenkijos naudai, bet duoda progos lenkų publicistams rimčiau patikrinti savo pigios markės teigimą apie visuotinę Lenkijos įtaką Lietuvai ir įsigilinti, ar ir Lietuva nebus turėjusi Lenkijai įtakos, gal net kiek pasverti, katra katrai bus jos daugiau padariusi?

Na, bet varšuviniams Lietuvos kultūrintojams pritrūkus kuriam savo teigimui efektingų duomenų ar net iš viso jo pagrindui nutrūkus, saviškius nustatant, galima ir be to išsiversti, savaip "pataisius" nepatogius praities ir dabarties duomenis ir momentus, nepabūgus ir šioke ar tokio jų paklastojimo. Ar ne "idėjinių" istorijos klasifikacijos bus kad ir "Sitvos" 1946 m. metrašio p. 11 Redakcijos teigimas, jog Didysis Lietuvos Kunigaikštis Vytautas tarp Baltijos ir Juodmarių jungęs tautas ne Lietuvai (brofiožė!), tik Lenkijai (Rzeczypospolitej) — tas Vytautas, j kurio lūpas lenkų rašytojas Krašauskis kadaise šitokių žodžių yra įdėjęs: "mūru atsiskirsius nuo j ū s ū Lenkijos, kuri kaip dėlė čiuolia Lietuvos kraują ir jį iščiulps visą" ("Vytauto kovose")?

(Bus daugiau)

LIETUVIŲ ARCHYVAS

Lietuvos Istorijos Metraštis

BOLŠEVIZMO, NACIONALSOCIALIZMO, TREMTIES METAIS

Redaguoja: Jonas LEONAS

31)

LIETUVOS KULTŪROS GOLGOTA pirmosios bolševikų okupacijos metais

Dr. Kęstutis Kernušis

II

MUZIEJŲ VARGAI BOLŠEVIKŲ OKUPACIJOS METAIS

(Tęsinys)

4. Muziejinio turto grobimas

Bolševikų kultūrinio turto grobimo instinktas pabudo tuoj, jiems pagrobęs Baltijos kraštus. Laikinojo Vilniaus Apygardos Kultūros ir švietimo Skyriaus Viršininko Klimovo įsakymu iš Vilniaus Valstybinio Archyvo 1939 m. spalio 14 - 22 d. buvo išvežta į Rusiją ši archyvinė medžiaga (iš viso apie 18 vagonų):

Senųjų Aktų Archyvo (20.000 bylų arba sąsiuvinų iš XVI-XIX amžiaus), Muravjovo Archyvo (16.772 — 1824-1915), Didžiojo kunigaikščio Konstantino Civilinės Kanceliarijos (915 — 1822-1830), Vilniaus Archeografo K-jos Registratūros (317 — 1864-1915), Vilniaus Centrinio Archyvo Registratūros (746 — 1850-1915), Vitebsko Centrinio Archyvo Registratūros (155 — 1862-1903), Vilniaus Valstybinių Turtų Rūmų (2672 — XIX), Vilniaus Valst. Turtų Rūmų atsk. sk. (apie 60.000 — XVI-XIX), Kauno Valstybinių Turtų Rūmų (2142 — 1802-1866), Kauno Valst. Turtų Rūmų atskirų skyrių (apie 10.000 — XVI-XIX), Vilniaus Generalgubernatoriaus Kanceliarijos (apie 150.000 — 1781-1912), Vilniaus Bajorų Deputatijos (apie 12.000 — XVII-XIX), Vilniaus Civilinio Gubernatoriaus Kanceliarijos (apie 200.000 — XVIII-XIX), Vilniaus Zandarmerijos Valdybos (apie 2.000 — 1828-1889), Tarybos Komisijos (1763 — 1831-1835), Minsko Tarybos Komisijos (5 — 1831), Telegrafo Direkcijos (1117 — 1836-1856), Vilniaus Gubernijos Sienu Komisijos (328 — 1861-1863), Vilniaus Gubernijos Braižyklos (6.152), Minsko Apygardos Teismo (apie 10.000 — 1800-1883), Naugarduko Apygardos Teismo (apie 10.000 — 1800-1883), Minsko Valstiečių Reikalų Įstaigos (768 — 1843-1915), Vilniaus Vaivadijos (apie 35.000 — 1919-1938), Vilniaus Apygardos Teismo (apie 7.000 — 1874-1911), Vilniaus Didžiojo Karo Vokiečių Valdžios (apie 16.000 — 1914-1919), Vilniaus Žydų Kahalo (29 — 1806-1838) ir įvairių kitų raštų ir dokumentų sąsiuvinų tomų ir bylų.

Iš Lietuvos Mokslo Akademijos (tada Vrublevskio vardo bibliotekos) bolševikai 1939 m. spalio mėn. išvežė į Minską 1.271 tomų knygų, 62 komplektus periodikos ir 356 muziejinius eksponatus (masoniką).

Iš Lietuvos Valstybinio Archyvo išvežta Lietuvos Užsienio Reikalų Ministerijos Archyvas ir apie 200 dežių kitokios archyvinės dokumentinės medžiagos.

Pagaliau bolševikinį "Glavlitą" sunaikino 423.639 egz. religinio, tautinio ir idealistinio turinio knygų.

Tai yra vieši kultūrinio turto grobimo faktai. Be jų, kaip žinoma, yra sunaikinta daug ir kitokios kultūrinės medžiagos, kaip įvairūs Lietuvos kariuomenės archyvai, įvairių organizacijų archyvai ir daug kitos panašios medžiagos.

Prieš pradėdami nagrinėti muziejinio turto grobimą ir naikinimą bolševikų okupacijos metais Lietuvoje, čia pravartu yra kad ir bendrais bruožais prisiminti keletą ryškesnių faktų iš apskritai kultūros paminklų naikinimo. Raudonarmiečiai be jokios atodairios sužalojo Užpelkių, Kurmaičių, Misūčių, Naikių, Seredžiaus ir kitus pilikalus, sugadindami ne tik jų struktūrą, bet sunaikindami ir kultūrinis sluoksnis, kurie archeologinių paminklų tyrimui turi pagrindinę reikšmę. Bolševikų okupacijos metais išniekintos ir apnaikintos Vilniaus, Kėdainių ir Kauno evangelikų bažnyčios, išlaužant jų meniniu atžvilgiu vertingus vidaus įrengimus ir papuošimus. Panašaus likimo susilaukė ir Vilkaviškio evangelikų bažnyčia, kurioje įrengtas sandėlis. Iš katalikų bažnyčių nukentėjo Alytaus šv. Kazimiero įgelos bažnyčia ir Asmenos Pranciškonų bažnyčia. Abi šios bažnyčios buvo panaikintos, apardytos ir nebetinkamos pamaldų reikalams. Bolševikai taip pat daug žalos padarė Gelgaudų, Kauno ir Raudonės pilims. Raudonarmiečiai iškirto dalį medžių Gelgaudų pilies, Palangos ir Alytaus ulonų kareivinių parkuose. Nuo jų saugaliavimo gerokai nukentėjo Kauno ir Telsių Kunigų Seminarijų bibliotekos ir Marijampolės Marijonų Kongregacijos biblioteka. Tiesiog nežmoniška raudonarmiečiai sunaikino Kretingos dvaro šiltnamį ir Rietavo dvaro parką. Vilkijoje, Kretingos apskr., ir Naujapilyje, Kėdainių apskr., sugriautos koplyčios. Bolševikinės okupacijos metais nuverstas, nupjautas, išniekinta daug kryžių ir paminklų, kaip: Biržūnų, Nečeskų kaimuose ir Degučių miestelyje, Zarasų aps., Nagėnų kaime, Zarasų aps., Kauno Karo Ligoninės kieme, Pavasarininkų Sąjungos namų kieme, Lyduvėnuose, Raseinių aps., Siručių dvare, Kėdainių aps., Alsėdžių miestelyje, Telsių aps. ir daugelyje kitų vietų.

Šių visų kultūros ir bažnytinio meno objektų naikinimas buvo vykdomas demonstratyviai, pabrėžiant tiems daiktams nepakantą, o kartais net ir su nepadoria išjuokimo tendencija. Pvz., yra net tokių žvėriškų atsitikimų, kada raudonarmietis iš brauningo šovė į krucifiksą, badė paveikslus su durtuvu ir tt.

Pats skaudžiausias bolševikų okupacijos laikais Lietuvoje muziejų naikinimo pavyzdys, be abejo, yra jau minėtas Kauno Bažnytinio Muziejaus išardymas. Dar skaudesnis nei paties muziejaus išardymo faktas buvo likusiųjų eksponatų likimas. Jie tiesiog buvo palikti be jokios priežiūros ir globos. Atsitiktinai apie tai sužinojusi, Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaiga 1941 m.

SLA SKELBIA

TAUTAI STIPRINTI VAJŲ

Kviečia visus sąmoningus lietuvius į bendrą darbą tautos gyvybei išlaikyti

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Pildomoji Taryba nutarė paskelbti naujų narių įrašymo į SLA vajų ir išrinko tokio Vajaus pravedimui komisiją: prezidentą W. F. Laukaitį, vice prezidentą Povilą P. Dargį ir sekretorių M. J. Viniką.

SLA Vajaus Komisija, atsižvelgdama į lietuvių tautos bei Lietuvos Valstybės tragišką padėtį, kuomet aziatišku žiaurumu pasilaikantis rusiškas komunizmas grumoją išžudymu lietuvių, kuomet tarptautinių santykių stovis yra pavojingai įtemptas, nutarė jungti su šiuo Vajumi lietuvių tautinės sąmonės stiprinimą, Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą, remiant Jungtinių Amerikos Valstybių pastangas žmonijai taiką užtikrinti, demokratiniams laisvėms išlaikyti ir jas įgyvendinti visame pasaulyje. Šių gyvybinės reikšmės tikslų atsiekimui, nutarta visų šiame Vajuje prisirašusių narių dalis mokesčio skirti tiems tikslams atsiekti, todėl nutarta ir šį Vajų pavadinti:

TAUTOS STIPRINIMO SLA VAJUS

Šis reikšmingas Tautos Stiprinimo SLA Vajus prasideda Vasario 16 Dieną, šiais metais. Šio Vajaus laiką įstodami į SLA ne tik turit progą palengvinti sąlygomis apdrausti savo gyvybę ir sveikatą, bet kartu įsitraukiate į tautos gelbėjimo ir stiprinimo veiklą ir savo mokesčiais paremiate tą gyvybinės svarbos veiklą. Tokis SLA Vajus iš viso pirmas visoje SLA istorijoje.

Vajaus Komisija nuoširdžiai kviečia visus geros valios lietuvius be atidėlio patapti SLA nariais ir prisidėti prie didžiųjų tautos gelbėjimo ir stiprinimo darbų. Kartu prisidėsite įgyvendinimui visų kilniųjų SLA fraternalinių tikslų ir užtikrinsite sau ir visiems SLA nariams praktiškas fraternalias naudas. Įstojimo į SLA reikalais informacijas suteiks SLA kuopų organizatoriai ir kiti veikėjai, arba rašykite SLA sekretoriui:

Dr. M. J. Vinikas,
307 W. 30th St. New York 1, N. Y.

sausio 15 d. į Kauno Kunigų Seminarijos rūmus pasiuntė savo atstovą Kauno Valstybinio Kultūros Muziejaus Meno Skyriaus vedėją padėjėją dail. Vaclovą Rataiskį-Ratą, kuris kartu su to paties Muziejaus Meno skyriaus vedėju dail. Vytautu Kairiūkščiu ir pakviestais darbininkais pernešė į Kauno Kunigų Seminarijos bažnyčios zakristiją 44 paveikslus. 1941 m. sausio 16 d. to paties asmens į tą pačią zakristiją buvo pernešti dar 104 paveiksai, 5 skulptūros ir 2 gėlės laikyti indai. 1941 m. sausio 17 d. zakristijos durys užantspauduotos Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejaus antspaudu.

Apie tų pačių metų vasario pabaigą, kada jau Kauno Kunigų Seminarijos rūmai buvo užimti raudonosios armijos karių, gauta žinių, kad raudonarmiečiai vartojia senus arnetus kojoms šluostyti. Tuojau ten buvo pasiųsta Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaigos senjoro meno konservatorė dail. dr. H. Eliass-Kairiūkštė kartu su jau minėtu dail. V. Rataiskiu-Ratu. Pasirodė, kad arnetai iš tikrųjų buvo kareivių vartojami kojoms šluostyti. Tada, raudonarmiečiams sutikus, juos tuojau paėmė ir atnešė į Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejų. Paprašius išduoti rūmose likusius meninius daiktus, kareivis raudonarmietis atsakė, kad jų paimti reikia atvažiuoti su dviem sunkveimiais ir iš karto paimti, o likusieji būsia sudeginti.

Kovo 2 d. jau minėtasis dail. V. Rataiskis vėl nuvyko apžiūrėti zakristijoje sudėtą religinio meno daiktų. Jis tada rado raudonarmiečių jau atplėtas duris į zakristiją ir tą pačią dieną tai referavo Kult. Paminklų Aps. Įstaigos viršininkui. Kovo 3 d. dėl netikros padėties zakristijoje daiktų dalis buvo pergabenta į saugesnę vietą — Totorių gatvėje 12 nr.: 114 tapybinių paveikslų 7 grafinių darbai, 9 skulptūros ir 2 foto darbai. Pagaliau 1941 m. kovo 4 d. dr. H. Eliass-Kairiūkštė vėl buvo pasiųsta į Kunigų Seminarijos rūmus Bažnytinio Meno Muziejaus paliktųjų be apsaugos daiktų patikrinti. Štai kokiaje padėtyje buvo rasti minimi daiktai (cituoju dr. H. Eliass-Kairiūkštės pranešimą):

"8. m. kovo 4 d. buvau komandiruota į buv. Kunigų Seminarijos rūmus dabar raudonarmiečių užimtus (Rotušės Aikštėje), paimti KPAI apsaugon įvairius, pirmiausia bažnytinio meno muziejui priklausiusius kultūros ir liaudies meno daiktus. Šituos daiktus (medinę liaudies skulptūrą, paveikslus, bažnytinis drabužius ir apeiginius indus, metalines kryžių viršūnes, muziejaus išleistas brošiūras ir t.t.) radau išmėtytus netvarkoje po visą sandėlį tarp raudonarmiečių priklausantių geležinių lovų, senų stalų, lentų ir tt.

Mažesnius daiktus, minėtas brošiūras ir kitas knygas teko man įsiekti ir rinkti iš smėlio (sandėlyje grindų nebuvo). Iš paskalbėjimo su raudonarmiečiais paaiškėjo, kad šitie daiktai pirmiau buvo sudėti kitame sandėlyje (su grindimis) ir užrakinti. Kadangi tas sandėlis jiems buvo reikalingas, tai atplėšė durų spyną, jie patys perėjo, tikriausiai pasakius permetę, tuos daiktus kaip nors į kitą sandėlį be grindų, kuriame aš juos ir radau. Dėl tokio nerūpestingo daiktų kilnojimo dalis jų nukentėjo: tūlos statulos buvo rastos su aplaužytomis rankomis, tūli paveiksai suplėtyti, prakiurinti ar šiaip apnaikinti, bažnytinės vėliavos apdraskytos ir perplėtos, brošiūros suteptos ir sumindžiotos. Suvežti 4 platformomis į įstaigos sandėlį daiktai buvo ten apvalyti, tvarkingai sudėti ir surašyti."

1941 m. kovo 11 d. dėl tokio biaraus ir žemo Bažnytinio Meno Muziejaus išardymo buvo parašytas protesto raštas Švie-

SLA PROBLEMOS

Kodėl naujakuriams reikia stoti į SLA?

Ne vien tik dabar, skelbiant "tautai stiprinti vajų", bet ir kiekvienu metu, kai tik koks SLA organizatorius ar šiaip veikėjas ragina naujakurius stoti į šią organizaciją, pirmoj vietoj pabrėžia to įstojimo lietuviškai patriotinę reikšmę.

Kur glūdi to patriotiškuo praktinis pasireiškimas, to, tiesą sakant, nei vienas apčiuopiamai negali paaiškinti, tie paaiškinimai paprastai "sukasi aplinkui", bet paties taško taip ir nepaliečia.

Štai ir dabar Tėvynės 8-me numeryje yra bandoma suminėti, kuo susivienijimas yra sustiprinęs lietuvių pasireikimą patriotinėje dirvoj. Čia pirmoje vietoje minima, kad susivienijimas turi 350 kuopų, "prie kurių priklausė ir tebeprklauso dešimtys tūkstančių mūsų brolių ir sesučių, dirbo, veikė įvairiose organizacijose, svarstė, aukėjo laiką, ir dvasines gėrybes vis savo tautai." Toliau — 6 milijonai pašalpų mirties ir ligos atvejais. Toliau "kiek knygų, kiek kitų įvairių naudų, kurios buvo atliktos mūsų tau-

tos stiprinimo ar jos laisvės kovoms". Pagaliau — keli fondai su šimtais tūkstančių, "kurie buvo skirti mūsų tautos reikalams, stiprinimui Lietuvos valstybės ar savo tautiečiams".

Viso to nebūtų, sako, jei išbrauktum iš praeities šią organizaciją, ir toji vietoj liktų didelė tuštuma.

SLA reikšmė tikrai didelė lietuvių gyvenime, tas yra tūkstančius kartų pripažinta tiesa. Bet romantiškai, idealistinis to papasakojimas šiais laikais dar neišaiškinta, kodėl gi va dabar būtina reikia į šią organizaciją stoti... Šių laikų žmonės daugiau realistai — kaip seni, taip ir nauji Amerikos gyventojai — ir jeigu nori juos įtikinti, nori ką įkalbėti, tai išdėstyti dalyką apčiuopiamai, faktais, skaičiais, o ne padan-gėmis lakiojančiais žodžiais.

Šių laikų realistas skai-tydamas apie 350 kuopų, paklaus — o kaip čia yra, kad Bostono seiman atstovus išrinko tik 90 kuopų, o Baltimorės — tik 82 kuopos? Ar tikrai dar yra 350 gyvų kuopų? Kodėl atsto-

vus išrenkančių kuopų są-rašai mini tik: 1-7-10-11-13-14-17 ir tt. kuopas? Kur tos praleistosios?

Toliau — 6 milijonai pašalpų... Ar jų nebuvo galima gauti iš bet kurios kitos draudimo bendrovės, mokant jai mokesčius?

Imigrantai, švietimas, šelpimas, tautos stiprinimas, kova dėl nepriklausomybės — argi dabar nėra specialiu organizacijų, kurios tais reikalais šiandien daugiau daro ir yra tik tam ir sukurtos?

Kas kita buvo, kada SLA buvo vienintelė ar viena iš nedaugelio centralizuotų lietuviškų organizacijų. Tada turėjo rūpintis viskuo, kas tik rūpi lietuviams. O šiandien, kai tiems tikslams yra tam tikros organizacijos, pagrindinis SLA dalykas apdrauda. Visi kiti skambūs uždaviniai, kurie sukūrė šiai organizacijai gražią aureolę, dabar galėtų jos gal jau ir nebevar-ginti. Ir kai naują narį kalbini įstoti, pasakodamas jam apie patriotinę to įstojimo prasmę, dažnas atsako: juk aš tą patį darau, dalyvaudamas Balfė, Tarybų sudarančiose organizacijose — kam dar kartą turiu kartoti tą patį?

Jeį tai yra visų pirma apdraudus organizaciją, tai yra labai svarbu vaizdžiai pasakyti, koks yra skirtumas tarp apdraudus SLA ir kitur. Maža pasakyti, kad čia yra pigiau. Duokite palyginamąsias lenteles ar ką kita, iš ko būtų aišku, koks skirtumas ne tik tarp kainos, bet ir tarp naudos. O tik po to pridėkite, kad dar yra ir kita priežastis, dėl ko verčiau čia, o ne kitur apsidrausti, — patriotinė priežastis.

Tik ta patriotinė priežastis, mano supratimu, yra visai ne ten, kur rodoma: ne kovoj dėl laisvės, ne tremtinių ar našlaičių šelpime bei gelbėjime ir tt. Ta patriotinė priežastis labai verta dėmesio, bet apie ją pakalbėsime kitą kartą.

V. R.

L. KALBOS VADOVO prenumeratoriams

Dalis Lietuvių Kalbos Vadovo gerb. prenumeratorių, pilnai sumokėjusių prenumeratorius mokes-tį, dar negavo knygos. Paskutinių metų ji nebuvo siuntinė-jama. Šiandien gavau Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Vokietijos Krašto Valdybos š.m. sausio 27 d. rašytą tuo reikalu paaiškinimą. Būtent: "Tuo tarpu dėl įvykusių susitrukimų dėl leidyklos kaltės negalėjome didesnio kiekio knygų gauti. Šiomis dienomis tikimės galėsią pakankamai knygų išsiųsti."

Kaip Tamstos žinote, LKV siuntinėja ne per mane, bet be-tarpiai prenumeratoriams. Aš tik priimu užsakymus. Labai prašyčiau, dar truputį kantry-bės, kurios Tamstos ir taip daug parodėte, o knyga visus aplan-kys.

Clevelande IR APYLINKĖSE

TAUTINIŲ KORPORACIJŲ

SAMBŪRIO POBŪVIS

Lietuvių Tautinių Korporacijų Sambūrio Clevelande pobūvis įvyksta kovo 3 d. 7:00 val. vak. lietuvių salje (žemutinėje).
Programoje bus B. Gaidžiūno pranešimas — Lietuvių rezistencinė kova — ir kt.

Valdyba

ISVYKSTA I DETROITĄ

Šį sekmadienį, kovo 4 d. 9:00 val. iš ryto visas Čiurlionio Ansamblis renkasi prie lietuvių salės ir iš čia išvyks koncertuoti į Detroitą.

Buvo numatyta, kad tą pačią dieną įvyks ir antras koncertas — Windsore, Kanados pusėje, bet rengėjai nesukubo suorganizuoti.

KLAUSYKIME WJW !

Sekmadienį, kovo 11 d. 10:30 iki 11:00 valandos Čiurlionio Ansamblis yra pakviestas dainuoti Clevelando WJW radijo stoties programoje. Tai bus lietuviškos dainos ir muzikos pusvalandis amerikiečiams klausytojams.

KULTURINĖS FILMOS

Kovo 2 dieną, penktadienį, 8:00 val. vak. Norwood gatvės bibliotekoje (6504 Superior Ave.) vėl bus rodomos kultūrinės filmos šeimoms (galima atsivesti ir vaikus, arba... vaikai turi atsivesti tėvus!). Filmos rodomos nemokamai. Programoje šį kartą: Vatikanas ir popiežius Pijus XII — Vatikano miesto istorija; New Hampshire — nesugadinto grožio kraštas; Baltieji rūmai — jo naudojimas ir pakeitimai metams bėgant; uždarų kiemų paukščiai — pažįstamų paukščių nuotraukos iš arti.

NAUJAKURIAMS

YWCA International Institute siūlosi pagalbėti tokiuose reikaluose:

1. Prašymų padavimas pilietybės reikalais,

2. Informacija apie imigravimą į JAV iš kitų kraštų,

3. Informacija butų, darbo, mokslo, socialinių agentūrų, kultūrinių institucijų reikalais ir tt.

4. Vertimai iš įvairių kalbų raštu ir žodžiu.

Šioje įstaigoje galima susikalbėti dešimčia kalbų. Jos adresas: International Institute of the YWCA, 1620 Prospect Ave.

Kas domisi tokia ar ir kitokia pagalba, gali kreiptis telefonu CH 1-7640 pas Miss Ferguson nuo 9:00 iki 5:00 diena, arba vakarais sutartomis valandomis apsilankę gali pasimatyti. Nesikreipiama tik šeštadieniais ir sekmadieniais.

Kovo 11 dieną, sekmadienį, institute rengiamas pobūvis, kurį kviečiami visi naujakuriai.

NAUJOJI LIETUVIŲ SALĖS IR KLUBO VALDYBA

Sausio 22 d. išrinktoji Lietuvių Salės Bendrovės ir Lietuvių Klubų valdyba pareigomis pasiskirstė šitaip:

Pirmininkas — J. V. Baltus vicepirmininkas — W. J. Jakubs sekretorius — Algirdas S. Samas, finansų sekretorius — P. P. Chalko, Izdininkas — Antanas Šimkūnas.

RKO Keith's 105th

Vasario 28 — kovo 6 "Operation Pacific" su John Wayne ir Patricia Neal.

40 AKRŲ OKIS

su inventorium. Geras namas. \$11,800 Tel.: EV 1-4513

ADDISON — STAR

2 namai po 6 — 7 kambarius ant vieno sklypo. Rūšis, pečiai Ray Nausner, 11809 St. Clair Av. UT 1-3919 LI 1-9216

1949 M. FORDAI

Pasirinkimas iš 10-ties DVEJADURIAI — KETVERIADURIAI
Dauguma su radiju, šildymu ir tt.

\$1195.00 iki \$1395.00

ENGLANDER MOTORS, INC.

B. VELICHKA
MANAGER

15317 KINSMAN RD.
TEL.: LO 1-0072

TAI TIKRAI IMANOMA!

Swingus pianu skambinsit po 20 pamokų NETIKĖSIT, KOL NEPABANDYSIT

Dėl bandomųjų pamokų skambinkit MAIN 1-6424
Jokių mokesčių, jokių įsipareigojimų. • Jūs tam niekad ne perseni
SCHULTE MUSIC STUDIO
301 Euclid Arcade MAIN 1-6424

SUOPIS FURNITURE

6921 Wade Park

EX 1-0911

Visokių rūšių baldai ir elektriniai bei kitoki reikmenys virtuvei ir kiekvienam Jūsų buto kambariui

ŽEMOS KAINOS — MALONUS PATARNAVIMAS

Patogi vieta apsipirkti lietuviams naujakuriams lietuviškoje krautuvėje

DELIA RIGAL

LILY PONS

ROBERT MERRILL

Balandžio 16 dieną Metropolitan opera pradės savo Clevelando vienos savaitės sezoną viena iš žymiausių Verdi operų — Don Carlos, 50 metų nuo Verdi mirties atžymėti. Paveikslas matoma argentinietė dainininkė Delia Rigal bus Elizabetos, nelaimingos Ispanijos karaliaus Pilypa III žmonos rolėje.

REIKALINGI SKARDININKAI MECHANIKAI

Geras valandinis atlyginimas Kreiptis pas Mr. F. Greuling, 1962 E. 57 St. Clans Mfg. Co.

Lili Pons dainuos Roziną Sevillijos Kirpėjuje. Robert Merrill dainuos Don Carlos, Trubadūro ir kt. operose.
Bilietus jau dabar galima laikais užsakyti Union Bank of Commerce (ticket office) Euclid at 9th St.. Bilietų kainos. \$1.20, \$2.40, \$3.60, \$4.80, \$6.00 ir \$7.80, įskaitant mokesčius.
Užsakant reikia nurodyti anturą ir trečią pasirinkimo galimybę, jeigu pirmoji vietoj nurodyta kaina bilietų nebebūtų.

Mes duodam ir iškeičiam Eagle Stamps

THE MAY CO'S BASEMENT

KUR GERA KOKYBĖ JUNGIASI
SU ŽEMOMIS KAINOMIS

Moteriškos NYLON

Smulkiaakės, nebėgančios
RYŠKIASIŪLĖS

Kojinės

Dydžiai

8 1/2

iki

10 1/2

Truputį
ydingos iš
1.15 vertės!

94^c
Pair

Ryškiasiuolės kojines moterims su madingais aukštais išnertais užkulniais... suferintais ir aki traukiančiais. Visų populiarių pavasariinių atspalvių. Dydžiai nuo 8 1/2 iki 10 1/2.

Basement Hosiery Department

Neseniai atvykusių tremtinių vedamame ūkyje reikalingas

VYRESNIO AMŽIAUS DARBININKAS

galis savarankiškai atlikti žemės ūkio darbus. Kreiptis pas J. Mekešą, telefonu UT 1-8563, arba asmeniškai nuo 7:00 val. vak. 1447 East 63 St.

JONAS G. POLTER

Lietuvis

Namų Maliavotojas

Popieriuotojas

Apkainavimas ar patarimas reikale jūsų namų pagražinimo suteikiama nemokamai.

495 East 123rd St.
Telef.: POTomac 1-6899

Mūsų specialybė

virtuvių, vonių, arkų ir spalvotų langų
PERTAISYMAS

Taip pat popieriuojame arba dažome kambarius

K. ŠTAUPAS

16908 Endora Rd. KE 1-8794

KAMBARYS NEMOKAMAI
vyresio amžiaus moteriai
Kreiptis 1396 East 53, pas
Muraškiene

K A U N A S

Batų taisymo
dirbtuvė

1463 Addison Rd.

(prie Wade Park)

Savininkas

Kazys Ivanauskas

Lietuvis — naujakuris

DĖKIT BANKAN PINIGUS, ★ GASAS
SUTAUPYTUS VARTOJANT ★ ALIEJUS
MONCRIEF SILDYMO ★ ANGLIS
SISTEMĄ ★ ANGLIS

MONCRIEF BURNING OIL COMPANY, INC.

Cleveland, Ohio PAVASARIS ARTINASI!

Neilgai trukus prasidės naujų sumanymų vykdymo darbai. Daug ką galima atlikti Lietuvių banke!

Čia santaupos (depozitai) yra apsaugotos JAV valdžios per Federal Insurance Corporation, kiekviena atskira taupymo sąskaita iki

\$ 10,000

Statydami ar pirkdami namus, čia gaunate paskolą iš rankų, tuose reikaluose turinčių daugelio metų patyrimą. Rengdami kelionę čia galite gauti kelioninių čekių (Travelers checks). Per šį banką galite persiųsti pinigus, galite užimokėti telefono, elektros, gaso sąskaitas ir kt. Visokiais reikalais kreipkitės į šią bankinę įstaigą, o rasite tikrai gerą patarnavimą.

Čia ir šeštadieniais (subatomis) atidaryta iki 1 val. p. p.

THE SUPERIOR SAVINGS AND LOAN ASS'N.

5712 Superior Ave.

HE 1-2498

P J KERSIS

609-12 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio

OFISO TELEF.: MAIN 1-1773. REZIDENCIA: PENINSULA 2521

Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiestiuose, kreipkitės į mane, gausiu pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairiuose apdraudimo-insurance reikaluose.

Sutaisau paskolas pirmo morgečio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

Pilnai padengta apdrauda

UTah 1-4515

WM. DEBBS PAINTING CO.

WM. DEBESIS

Namų Pagražinimas iš Vidaus ir iš Lauko
7526 Star Avenue Cleveland 3, Ohio

I J. SAMAS JEWELER

Persikėlė į naują didesnę ir gražesnę krautuvę

7007 Superior Ave.

Greta Ezella Theatre

Dabar jau turime didesnę rinkinį Deimantų, Žiedų, Laikrodžių ir visokių graždalių, už nupigintą kainą.

Wilkelis Funeral Home

Valdžios pripažinta laidotuvių direktorė
Aldona Wilkelis - Wirby

Pilnas laidotuvių patarnavimas

—HAMMOND VARGONAI PER SERMENIS—

6202 SUPERIOR AVE.

HENDERSON 1-9292

JAKUBS & SON FUNERAL HOME

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs
Licenzijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai

25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo

6621 Edna Avenue

ENDicott 1-1763

DIRVA

THE FIELD

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 6820 Superior Avenue, Cleveland 3, Ohio. — Telefonas: ENdicott 1-4486.
Redaktorius Vincas RASTENIS (buto telefonas: UTah 1-6747) Redaktorius Balyš GAIDZIUNAS (buto telefonas: GARfield 1-7406).

Kaip minėjom Vasario 16-tą

GARY, Indiana

Gary ir Indiana Harbor lietuviai, vietinio ALT skyriaus pastangomis, vasario 18 d. gražiai ir sėkmingai paminėjo didžiąją lietuvių šventę. Sv. Kazimiero bažnyčioje kleb. kun. J. S. Martis atlikę sumą už Lietuvos laisvę ir už žuvusius dėl jos. Dienai pritaikintą pamokslą pasakė kun. P. Kirvelaitis, Op. sol. Sofija Adomaitienė pagiedojo Schuberto "Ave Maria" ir J. Dambrausko "Malda už Tėvynę". Tikra ir širdinga Dambrausko "Malda" ne vienam išspaudė ašaras. Popiet Am. Leg. Vytauto Posto salę įvyko iškilmingas minėjimas. Nežiūrint lietaus, salė buvo perpildyta. Iškilmės pradėtos Amerikos ir Lietuvos himnais, vėliavų išstatymu ir žuvusių pagerbimu. Dalyvavo Gary burmistras E. H. Schwartz ir E. Chicago burmistras F. Migas, kurie pasakė po kalbą ir paukojo po \$30.

ALT Centro išdėstė M. Vaidyla nupusakoję Tarybos atliktus darbus ir reikalą nepaliaujamai veikti, gal kiek perdėtai išgirdamas vėlionį prezidentą Rooseveltą, vis dėlto perdavusį Pabaltijo tautas Salino žudynėms. Vien aukų surinkta per \$850. Priimta rezoliucija, kuri siunčiama vyriausybei ir kongresui vadovybei.

Programoj dalyvavo: op. sol. Sofija Adomaitienė, dram. aktorius Kazys Gandrimas, K. Pečkaitienės tautinių šokių grupė.

TRUMPAI IŠ VISUR

• Waterburiečiai gria Genocidą parodą, tik pastebi, jog trūksta dokumentų paaiškinimų anglų kalba, ko būtinai reikia, parodą skirian amerikiečiams.

• Gen. Raštikis nesveikuoja: atsivėrusi sena žaizda ties kaire kulkos sutrūkinėjusi kjos kauku negyja. nes žaizdoje pastebėta metalo. Neišaiskinta, ar tas metalas nuo sprogtamos kulkos, ar dabar patekę metalo dulkės darbo metu fabrike.

• Clevelande vasario 25 d. įvyko stlo teniso rungtynės tarp Chicago Ateities (V. ir A. Šolūnai, A. Avizienis) ir Clevelando Žaibo (A. ir J. Nasvyčiai, V. Janušis) sporto klubų. Laimėjo Chicagočiai (5:2). Chicagočiai dalyvavo ir Ohio stalo teniso varžybose, kur buvo surinkę geriausi USA stalo tenisininkai. Konkurencija buvo didelė ir lietuviams nepavyko iškovoti pirmosios vietos.

• Baltimorės naujakurių jaunių krepšininčių komanda, seniai įsikūrusi prie Atletų klubo, šįmet turėjo jau dvi rungtynes su vietine amerikiečių Cross St. komanda. Pirmas rungtynes pralaimėjo 40:53 (11:26), antras laimėjo 44:38 (24:21).

Savo nare

SOFIJAI MUDRAUSKIENEI

Jos vyrui ir mūsų mielam Biliui FELIKSUI netikėtai mirus, skaudžią valandą gilią užuojautą reiškia —

AMERIKOS LIETUVIŲ TAUTINĖS SAJUNGOS
CLEVELANDO SKYRIUS

Ind. Harbor parapijos choras, vedamas Ant. Rimkevičiaus ir lietuviškos mokyklos vaikai, vadovaujami V. Zakarevičienės. K. Pečkaitienės šokėjai vis tvirtiau įrodo, kad jie yra pakankamai pajėgūs ir pageidaujami programos vykdytojai. Ypač malonu pabrėžti, kad beveik pusė šokėjų yra čia gimę lietuvių jaunimas.

Minėjime pirmą kartą dalyvavo pereitais metais susiorganizavęs Michigan City lietuvių kolonijos atstovai. Būtų gera, kad jų pavyzdžiu pasektų ir kitos Indiano lietuvių kolonijos. Ypač pasigendama Indianapolisio ir S. Bend lietuvių.

WATERBURYJE

Visų pirma paminėtina, kad dalyvavo labai daug žmonių. Bet regis, galėtų dar ir daugiau dalyvauti, jei "bailių" negadintų kad ir menkas jėgimo mokestis... Gaila, ALT skyrius šios "naujos mados" baidosi, siekdamas padidinti parengimo pajamas. Bet kažin ar nebūtų daugiau atsilyginat aukomis, jei ir šykštuliai gautų progos susigraudinti?

Aukų šimet surinkta gausiau — 2.200 dolerių (arti pusės kvotos). Žymią dalį yra sudėję tremtiniai. Iš stambesnių aukotojų pažymėtini "šimtininkai" — dr. P. Vileišis, T. Matas ir dr. broliai Šmulskiai.

Lietuvių šalpos klubas šio šventės (33 metų sukakties) proga buvo pasiryžęs išsiųsti 3 siuntinius, bet ir vėl "neištesėjo" — susidarė 46 siuntiniai...

FLINT, Michigan

Flinto (Mich.) lietuviai nepriklausomybės dieną paminėjo vasario 17 d., praleisdami vakarą gen. J. Černiaus šeimoje. Šeimynėje aplinkoje ir nuotaikoje, nuo širdžių šeiminių vaišinami. Flinto lietuviai praleido keletą valandų Tėvynės temomis besišnekučiuodami. Kiek ilgėles, viltiną žodį tarė gen. J. Černius, primindamas, kad Tėvynė gyva ne tik mums — ji gyva ir visam demokratiškam pasauliui. Rašytojas Balyš Gražulis paskaitė tai dienai skirtos savo kūrybos, o A. Gustaitytė padėklavo eilėraščių.

Susirinkusieji lietuviai Tėvynę prisiminė ne vien tik žodžiu ir ilgesio dainomis — Laisvės Vajui tas nedidelis būrelis, tokios šeimynos, sudėjo 51 dolerį. Pažymėtina, kad stambiausią auką davė senosios išeivių kartos lietuvių ponis M. P.

BALTIMORE, Md.

Čia minėjimas buvo net dviejų atvejais — vasario 16 ir vasario 18. Pirmasis minėjimas buvo lyg ir jo oficialioji — antrasis — platesnei visuomenei skirtas.

abu minėjimus prisirinko pilna lietuvių salė.

Penktadienį dalyvavo Baltimorės burmistras Thomas D'Allessandro, senatorius John. M. Butler, kongresmanai Edward Garmatz, George Fallon, Laisdale G. Sasser, visi sakė kalbas, be to kalbėjo Lietuvos pasiuntinybės patarėjas J. Kajackas, SLA pirm. W. F. Laukaitis, adv. Nadas Rastenis ir kt.

Vasario 18 d. lietuvių parapijos bažnyčioje buvo iškilmingos pamaldos, su vėliavomis dalyvaujant Am. Liet. Legiono 154 Posto ir Auxiliary vadovybėms o vakare vėl lietuvių salėje daug (daugelio dalyvių nuomene — per daug...) prakalbų ir gražūs, nuotaikingas koncertas, kurį patiekė op. sol. Juzė Augaitytė, pianistė Galina Leonienė ir aktorius J. Palubinskas.

Petraukus metu aukų surinkta \$411.73.

ATSISKYRĖ nuo mūsų...

FELIKSAS MUDRAUSKAS, netikėtai mirė Clevelande, ligoninėje, po apendicito operacijos gavęs plaučių uždegimą. Mirė būdamas 54 metų amžiaus, išgyvenęs Amerikoje 25 metus. Buvo ALT Sajungos ir eilės kitų lietuvių organizacijų narys. Paliko žmoną Sofiją, sūnų Alfonsą, dukterį Juliją Kuznikienę. Dar liko brolis Pranas Argentinio, sesuo Lietuvoje, pusbrolis Juška Chicagoje. Iš Lietuvos buvo kilęs iš Svėdus miestelio.

Pašarvotas D. ir Wm. Jakubs laidotuvių namuose, pamaldos ir laidotuvės bus šeštadienį, kovo 3 dieną, 9:30 val. Naujosios Parapijos bažnyčioje. Laidos Kalvarijos kapinėse.

Providence, R. I., vasario 15 staiga mirė PETRAS GRISKEVIČIUS, buv. Dirvos redaktorius K. S. Karpius sesers vyras. Petras buvo kilęs iš Šiukščialkainio kaimo. Daugų v. Amerikon atvyko 1901 metais. Dabar 60 metų amžiaus. Liko žmona Marė, duklė ir sūnus. Nors paprastas darbininkas lietuvis, Petras su žmona buvo veiklūs šios kolonijos lietuviai, priklausė prie D. L. K. Gedimino draugijos ir Am. Liet. Piliečių paš. klubo ir tose organizacijose darbovis. Jų vaikai buvo pirmieji šios kolonijos lietuvių tarpe pradėję palinksminti lietuvių muziką: duklė pianu, sūnus smuiku. Dukterį išleido Brown universiteto mokslius, sunus taip pat lankė universitetą, bet nebaigė. Vėlonis palaidotas vasario 19 d. Liko čia jo brolis Antanas Griškevičius. Jie Providence išgyveno visą laiką nuo atvykimo į Ameriką.

Hartforde, Conn., mirė PRANAS BARTUSEVIČIUS. Palaidotas vasario 14 d. Vėlonis paliko nemažą šeimą, ketelį anūkių.

Daytone, Ohio, trumpu laiku mirė trys mūsų tautiečiai: BENYNS MAKAREVIČIUS, JUOZAS GREENE (GRINIUS) ir PETRAS PETKUS. Nei vienas iš jų dar nebuvo sulaukę senatvės, nors Dayton visi jau buvo išgyvenę gana ilgus metus. Paliko gausias šeimas ir dvi našles, Makarevičienę ir Grininę.

PROPAGANDA IR KULTŪRA

Dažnai taip atsitinka, kad daugeliui mūsų tenka nejaukiai pasijusti, kai susitikę kitataučius ir paminėję Lietuvos ar lietuvių vardą, išgirstame: "Žinau, Latvija, jūsų Ryga gražus miestas..."

Turime aiškinti, kad Ryga yra mūsų kaimyno sostinė. Tačiau nieko nepadarysi, taip jau yra, kad Latvija ir latviai kitataučių tarpe yra geriau žinomi, negu mes. Taip dedasi ir šiame krašte, kur lietuvių gyvena keletą kartų daugiau, negu latvių. Kodėl taip yra?

Gal teko kam matyti gražiai išleistą anglišką knygą *Latvia as an Independent State*, kurią parašė neseniai pasimiręs Latvijos ministeris Washington Dr. A. Bilmanis.

Knyga išleido Latvijos Pasiuntinybė Washington 1947 m. Ji turi 405 psl., daug gerai parinktų paveikslų, statistikos lentelių ir kt. Ji duoda gerą nepriklausomos Latvijos gyvenimo vaizdą. Tas pats Bilmanis parašė net 12 knygų apie Latviją anglų kalba. Kitas žymus jo veiklas, kuriame rašoma ne tik apie Latviją, bet taip pat apie Lietuvą ir Estiją, yra *Baltic Essays*. Washington 1945 m., 268 psl. Be to, jis rado galimybę paskelbti visą eilę straipsnių apie Latviją tokiuose reikšminguose žurnaluose, kaip "Annals of the Academy of American Political and Social Sciences", "Journal of Central European Affairs" ir "American Slavic and East European Review".

Nereikia daug aiškinti, ko reikia tautai turėti progos kalbėti apie save tokios rūšies leidiniuose, — juos turi to ranka tie, kurie sprendžia ar spres tautų likimą po naujo sukrėtimo. Ir ne vienas Bilmanis rašė ir rašo. Panašių darbų paskelbė F. Balodis, M. Čakste, L. Eklis ir kiti. Neabejokime, kad po trečiojo pasaulinio karo Latvijos atstatymo reikalai bus greičiau ir palankiau išspresiti, negu mūsų. Ir tai žymia dalimi bus pasiekta geros informacijos ir propagandos dėka.

Pasižiūrėjus į mūsų stovyklą, vaizdas gana liūdnas. Besibalgiant antram pasauliniam karui, buvo šiek tiek pasidaryta ir keletą neblogų knygelių išleido Lietuvai Vaduoti Sajunga, Lietuvių Kultūros Institutas ir Amerikos Lietuvių Informacijos Centras (LAIC). Didelį darbą pradėjo inž. T. V. Vizgirda Vokietijoje, leisdamas anglišką knygų seriją "Lithuania Country and Nation", bet visų savo planų negalėjo išvesti. Keletą gerų knygų vokiškai išleido leidykla Patria. Bet tai jau "privačios iniciatyvos" nuopelnai. O dabar jau keli metai tylu. Net ir *Lithuanian Bulletin* retai bepasirodo, o jo turinys gana skurdus.

Praeitų metų gale prof. Kolu-paila jaudindamasis rašė *Drauge*, kad naujai leidžiama *Funk and Wagnalls Standard Encyclopedia* apie Lietuvą nepalankiai parašė ir skleidžia sovietų tezes. O kas gi kaltas, jei kitataučiai gauti teisingų žinių apie Lietuvą yra gana sunku? Ten pat sakoma, kad straipsnis apie Latviją esąs geresnis. Nenuostabu, nes latviai, kaip matėme, mokių pagaminti tinkamos literatūros ir ją paskleisti. Negalima leidejų per daug kaltinti. Parašyk gerai ir mokių prietis kur reikia — idės, pasakyk ačiū ir dar honorarą sumokėk. Juk štai tai pati leidykla išleido *Standard Dictionary of Folklore*, kur apie lietuvių folklorą leido kiek nori ir kaip nori iš jų dar nebuvo sulaukę senatvės, nors Dayton visi jau buvo išgyvenę gana ilgus metus. Paliko gausias šeimas ir dvi našles, Makarevičienę ir Grininę.

Nereikia daug aiškinti, ko reikia tautai turėti progos kalbėti apie save tokios rūšies leidiniuose, — juos turi to ranka tie, kurie sprendžia ar spres tautų likimą po naujo sukrėtimo. Ir ne vienas Bilmanis rašė ir rašo. Panašių darbų paskelbė F. Balodis, M. Čakste, L. Eklis ir kiti. Neabejokime, kad po trečiojo pasaulinio karo Latvijos atstatymo reikalai bus greičiau ir palankiau išspresiti, negu mūsų. Ir tai žymia dalimi bus pasiekta geros informacijos ir propagandos dėka.

Pasižiūrėjus į mūsų stovyklą, vaizdas gana liūdnas. Besibalgiant antram pasauliniam karui, buvo šiek tiek pasidaryta ir keletą neblogų knygelių išleido Lietuvai Vaduoti Sajunga, Lietuvių Kultūros Institutas ir Amerikos Lietuvių Informacijos Centras (LAIC). Didelį darbą pradėjo inž. T. V. Vizgirda Vokietijoje, leisdamas anglišką knygų seriją "Lithuania Country and Nation", bet visų savo planų negalėjo išvesti. Keletą gerų knygų vokiškai išleido leidykla Patria. Bet tai jau "privačios iniciatyvos" nuopelnai. O dabar jau keli metai tylu. Net ir *Lithuanian Bulletin* retai bepasirodo, o jo turinys gana skurdus.

Praeitų metų gale prof. Kolu-paila jaudindamasis rašė *Drauge*, kad naujai leidžiama *Funk and Wagnalls Standard Encyclopedia* apie Lietuvą nepalankiai parašė ir skleidžia sovietų tezes. O kas gi kaltas, jei kitataučiai gauti teisingų žinių apie Lietuvą yra gana sunku? Ten pat sakoma, kad straipsnis apie Latviją esąs geresnis. Nenuostabu, nes latviai, kaip matėme, mokių pagaminti tinkamos literatūros ir ją paskleisti. Negalima leidejų per daug kaltinti. Parašyk gerai ir mokių prietis kur reikia — idės, pasakyk ačiū ir dar honorarą sumokėk. Juk štai tai pati leidykla išleido *Standard Dictionary of Folklore*, kur apie lietuvių folklorą leido kiek nori ir kaip nori iš jų dar nebuvo sulaukę senatvės, nors Dayton visi jau buvo išgyvenę gana ilgus metus. Paliko gausias šeimas ir dvi našles, Makarevičienę ir Grininę.

Nereikia daug aiškinti, ko reikia tautai turėti progos kalbėti apie save tokios rūšies leidiniuose, — juos turi to ranka tie, kurie sprendžia ar spres tautų likimą po naujo sukrėtimo. Ir ne vienas Bilmanis rašė ir rašo. Panašių darbų paskelbė F. Balodis, M. Čakste, L. Eklis ir kiti. Neabejokime, kad po trečiojo pasaulinio karo Latvijos atstatymo reikalai bus greičiau ir palankiau išspresiti, negu mūsų. Ir tai žymia dalimi bus pasiekta geros informacijos ir propagandos dėka.

Nereikia daug aiškinti, ko reikia tautai turėti progos kalbėti apie save tokios rūšies leidiniuose, — juos turi to ranka tie, kurie sprendžia ar spres tautų likimą po naujo sukrėtimo. Ir ne vienas Bilmanis rašė ir rašo. Panašių darbų paskelbė F. Balodis, M. Čakste, L. Eklis ir kiti. Neabejokime, kad po trečiojo pasaulinio karo Latvijos atstatymo reikalai bus greičiau ir palankiau išspresiti, negu mūsų. Ir tai žymia dalimi bus pasiekta geros informacijos ir propagandos dėka.

Nėra pritarimo ir nekonfesi-niam lituanistikos mokslo rėmimui. Tokia jau čia tradicija susidarė. Mūsų tautiečiai pristatė Amerikoje daugybę bažnyčių ir karčiamų, dar ir daugiau jų žada statyti, o neturime nei vieno padoraus pastato Lietuvių Muziejui, nėra jokios Centrinės Lietuvių Bibliotekos. Tada turi kartą baigtis. Visos priemonės turi būti panaudotos, nors jos ir labai nepatiktų "neturtėliams dvasioje".

O Amerikos Lietuvių Tarybai turime pasakyti: atlikite n o r s v i e n a t k r a i d e l e s s v a r b o s d a r b a, bent užplanuokite jį, tada nebus reikalo mūsų žmonas

J. B.

Estijos kelias į laisvę

Pereitą šeštadienį, vasario 24 dieną, Lietuvos likimo bendrininkai estai irgi šventė savo krašto nepriklausomybės paskelbimo 33-čias metines.

Reikia prisipažinti, kad mes, lietuviai, nors turime tiems savo kaimynams giliausių simpatijų, nors žinome, kad jų istorija per paskutiniuosius 33 metus buvo beveik ištisai tokia pati, kaip ir mūsų, o ypač nuo 1940 metų biželio vidurio ji, gali sakyti, visai nesiskyrė nuo mūsų krašto istorijos, bet apie tolesnę Estijos praeitį daugumas nieko aiškesnio nežino. Todėl šia proga čia paduodama keletas brožių iš Estijos praeities.

Kaip apie lietuvius, taip ir apie estus tikslesnių istorinių žinių yra tik pradant trylukio amžiaus pradžią. Kas buvo prieš tai — nesant jokių išlikusių dokumentų, skęsta spėlio-jimų bei padavimų miglose. Numanoma, kad estai Baltijos pajūrimą yra atkeliavę antrajame šimtmetyje prieš Kristaus gimimą ir apie pusantro tūkstančio metų čia gyveno savarankiškai, svetimųjų nejudinami.

1219 metais į šį kraštą įsiveržė ir jį užvaldė danai, irgi, kaip "krikščionijai". Krikščionybę jie čia įvedė, bet ūkiškai kraštą irgi išnaudojo. Estai ne kartą sukil-davo prieš įsiveržėlius, danams buvo nemaža keblumų ir jiems ta "krikščioniškoji misija" ten nusibodo: 1346 metais jie Estiją pardavė vokiečių kalaviiu.

Šiuo tragišku metu mūsų kultūrinės vertybės gresia ypatingai didelis pavojus. Permažia kam rūpi jų ugdymas. Mūsų "vadovaujamieji veiksniai" užsiima tik "augstajai politikai", kuri ne visada iš tikro augsta...

Pereitais metais *Dirva* 48/49 nr-y parašė įžanginį straipsnį, kuriame piktinosi, kad kai kurvačios naujakuriai nutarę Lietuvos reikalams apsidėti labai menku mokesčiu, vos po 5 dol. per metus. Dabar skelbiamas vėjus surinkti tam pačiam reikalui \$100,000. Suma nedidelė ir turėtų būti be didelio vargo surinkta. Gerai, bet pirmiausia kiekvienas lietuvis turi teisę paklausti: o kasgi su tais pinigais bus daroma, kokia yra reali programa? Jei tie pinigai eis tik tai pačiai augstai arba ir visai neaugstai politikai remti ar abejotino reikalingumo vadinėjimams bei neva propagadinei makulatūrai gaminti, tai nėra ko piktintis, jei tebus surinkta vos \$10,000.

Tuo tarpu gyvybinės svarbos sritis — mūsų kultūros, meno ir mokslo rėmimas — visiškai ignoruojamas. Visi pirmieji reikšmės lietuviški darbai, kaip Lietuvos Istorijos ir Lietuvių Kalbos vadovo išleidimas, Čiurlionio ansamblo perkeldinimas į JAV, Lietuvių Dailės Parodos rengimas nesulaukė jokio dėmesio ir paramos iš tų "veiksmų", kurių pirmieji parei-ga buvo tuo pasirūpinti

Rusų valdžia nedarė nieko drausti vokiečių baronų dvarininkų sauvalei ir estams vėl toli pergyventi labai sunkius laikus, kurie šiek tiek palengvėjo tik po to, kai prancūzų revoliucijos iškeltos laisvės įėjios atsiliepė ir Rusijoje. Ir 1819 m. tais caras Aleksandras I naminai tame krašte haudžiavo.

Tada ir prasidėjo tikras estų tautinio atgimimo laikotarpis, mybė.

Kada Lietuvoje baudžiava užtruko dar beveik pusimtį metų ilgiau, kada po to Lietuvoje teko pergyventi žiauriausią 40-ties metų visišką lietuvių spaudo uždraudimo laikotarpį, estai jau pradėjo kurti savo tautiškai kultūrinį gyvenimą. Tuo metu, kai Lietuvoje, rizikuojant didžiausiais pavojais, tik slaptaitebuvo galima gauti vienintelį, retai tepasirodantį laikraštį, estai turėjo jau stiprių savo dienraščių ir nemažą literatūrą. Kai Lietuvoj tik klijomose slapta pradėta išdrįsti surengti lietuvišką vaidinimą ar padainuoti lietuvišką dainą, estai jau turėjo dideles dainų švenčių tradicijas, jau pasistatydino Taline puikius teatro rūmus su vaidinimų ir koncertų salėmis. Kada nepriklausomybės laikais Lietuvos studentų korporacijos miksų dokumentų, skęsta spėlio-jimų bei padavimų miglose. Numanoma, kad estai Baltijos pajūrimą yra atkeliavę antrajame šimtmetyje prieš Kristaus gimimą ir apie pusantro tūkstančio metų čia gyveno savarankiškai, svetimųjų nejudinami.

1219 metais į šį kraštą įsiveržė ir jį užvaldė danai, irgi, kaip "krikščionijai". Krikščionybę jie čia įvedė, bet ūkiškai kraštą irgi išnaudojo. Estai ne kartą sukil-davo prieš įsiveržėlius, danams buvo nemaža keblumų ir jiems ta "krikščioniškoji misija" ten nusibodo: 1346 metais jie Estiją pardavė vokiečių kalaviiu.

Šiuo tragišku metu mūsų kultūrinės vertybės gresia ypatingai didelis pavojus. Permažia kam rūpi jų ugdymas. Mūsų "vadovaujamieji veiksniai" užsiima tik "augstajai politikai", kuri ne visada iš tikro augsta...

Pereitais metais *Dirva* 48/49 nr-y parašė įžanginį straipsnį, kuriame piktinosi, kad kai kurvačios naujakuriai nutarę Lietuvos reikalams apsidėti labai menku mokesčiu, vos po 5 dol. per metus. Dabar skelbiamas vėjus surinkti tam pačiam reikalui \$100,000. Suma nedidelė ir turėtų būti be didelio vargo surinkta. Gerai, bet pirmiausia kiekvienas lietuvis turi teisę paklausti: o kasgi su tais pinigais bus daroma, kokia yra reali programa? Jei tie pinigai eis tik tai pačiai augstai arba ir visai neaugstai politikai remti ar abejotino reikalingumo vadinėjimams bei neva propagadinei makulatūrai gaminti, tai nėra ko piktintis, jei tebus surinkta vos \$10,000.

Tuo tarpu gyvybinės svarbos sritis — mūsų kultūros, meno ir mokslo rėmimas — visiškai ignoruojamas. Visi pirmieji reikšmės lietuviški darbai, kaip Lietuvos Istorijos ir Lietuvių Kalbos vadovo išleidimas, Čiurlionio ansamblo perkeldinimas į JAV, Lietuvių Dailės Parodos rengimas nesulaukė jokio dėmesio ir paramos iš tų "veiksmų", kurių pirmieji parei-ga buvo tuo pasirūpinti

Rusų valdžia nedarė nieko drausti vokiečių baronų dvarininkų sauvalei ir estams vėl toli pergyventi labai sunkius laikus, kurie šiek tiek palengvėjo tik po to, kai prancūzų revoliucijos iškeltos laisvės įėjios atsiliepė ir Rusijoje. Ir 1819 m. tais caras Aleksandras I naminai tame krašte haudžiavo.

Tada ir prasidėjo tikras estų tautinio atgimimo laikotarpis, mybė.

DIRVA, Lithuanian Weekly, published by Ohio Lithuanian Publishing Company, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Phone: ENdicott 1-4486. Issued in Cleveland every Thursday. Editor Vincas RASTENIS, Assistant Editor Balyš GAIDZIUNAS. Entered at Second-Class matter December 6th, 1915, at the Cleveland Postoffice under the act of March 3, 1879. Subscription per year in advance: in the United States — \$4.00, in Canada — \$4.50 (5.00 Canadian dollars), elsewhere — \$5.50.

DIRVA išleido Makavins ketvirtadienį Clevelande. Leidžia Ohio Lietuvių Leidybos B-ve. Prenumeratos kaina metams, mokant iš anksto: Jungtinėse Amerikos Valstybėse — \$4.00, Kanadoje — \$4.50, (5.00 kanadiški doleriai), kitur — \$5.50. Galima mokėti ir dalimis, pradedant bet kurio metų laiku.